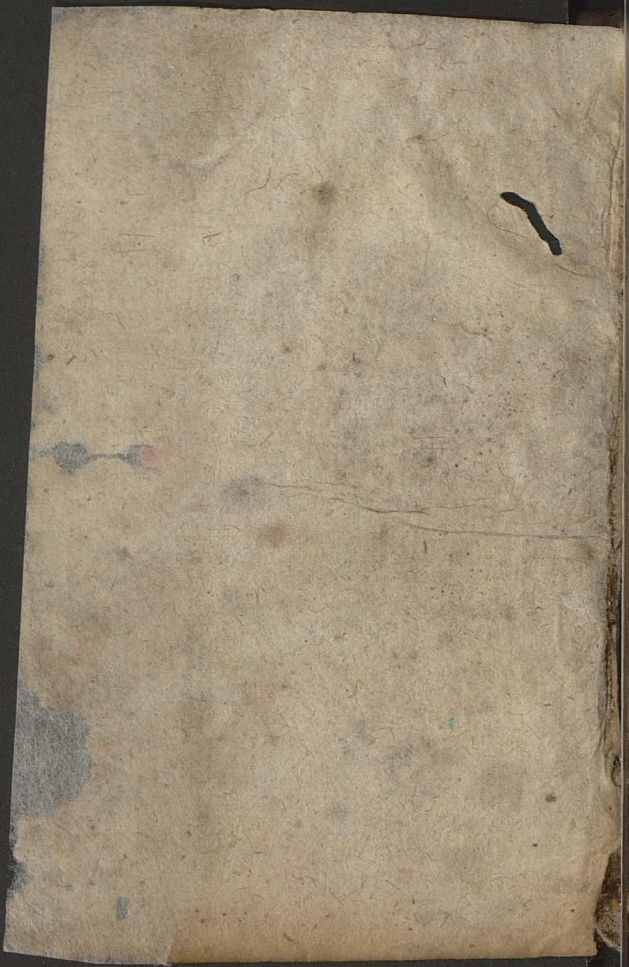

Biblioteka
Ojców Konradów
w Bieuszewie

CH

S

M
D

Deal
D

D
vbi

OL

P.

His an
culorum
M

CRAC
SCHED

Ex

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum,

SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS,

vbi breuiter de Præceptis Ecclesiæ.

Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

JANUSZŌWSKI, Ord: Prædic.

His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opus-
culorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM

MORALIUM & THOMISTICARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typis NICOLAI ALEXANDRI
SCHEDEL, S. R. M. Typ: A: D: M: DC: XCIX.

Eremit Insula Vigrens

THOMAS à KEMPIS

L. 1. de Imitatione Christi C. 3.

Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quam profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quam bene vivere: ideò semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in coenobijs. Certè adveniente die Judicij, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm bene diximus, sed quàm **RE-**
LIGIOSE viximus. Thom. à Kempis loco citato,

• (S) (S) (S)
CHRISTO CRUCIFIXO

DILECTO
CHRISTI CRUCIFIXI
SERVO

S. ROMVALDO
Eremitarum Camaldulensium
PATRI.

SACRO
EREMITARŪ CAMALDULENSISŪ
ORDINI.

Fr. FERDINANDVS OHM aliàs JA-
NUSZOWSKI Ord: Prædic.

In Signum Profundissimæ
Venerationis

OFFERT.

*Um alij magnis Principi-
bus sua opera consecrant, ut
omnia sub eorum tutela pro-*

)(a 2)(

spiro

*Spero gressu incedant: hâc occasione
Magne Eremitarum Camaldulensium
PRINCEPS SENTENTIAS SACRAS
in gratiam & commodum ORDINANDORUM
collectas Tuo Nomini con-
secradas duxi (præmissâ Tibi Christe
Crucifixe superprofundissimâ sub-
missione) verè enim Magnus es, non
solum inter homines, utpote ex Illu-
strissima familia Ducum natus, sed
quod majus, apud Deum. Magnitudo
hac excellentiâ virtutum mensuratur.
Fuit ergo in Te sincerus Religionis as-
fectus, dum in Monasterio Classensî
militiam Christi sub Regula S. P. BE-
NEDICTI inchoasti. Fuit profundissi-
ma ad tollendas Sathanae insidias humi-
litas: magno tamen apud Principes &
Reges in honore fuisti, multiq; Tuo
consilio mundi illecebris abjectis solitu-
dinem petière. Sufficiat adducere Pe-
trum Urseolum Venetiarum Ducem.
Fuit admirabilis patientiae amor: in-
clusus enim circa paludem Cammias*

clen.

clen
totus
ut
vide
ut
de r
oner
dieb
lum
narr
& I
mita
enim
alter
sequ
omn
rum
verò
tui
chro
agri
Mon
chor
coru

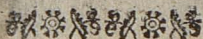
clensem dictam Orizarium, ita inde
totus tumefactus & depilatus exivisti,
ut non eadem qua inclusa fuerat facies
videtur. Nam & caro sic viridis erat
ut ~~et~~ stellioni discolor appareret. Quid
de rigore jeiunij? prater alia jeiunij
onera per continuum annum singulis
diebus nihil habuisti nisi unum pugil-
lum elixi ciceris. Sed quis singula es
narraret? sufficiat, in Te B. PATER
& Tuis Discipulis antiquorum Ere-
mitarum rigorem expressum: taliter
enim in Syria cum Tuis vixisti, ac si
altera denuo Nitria videretur. Omnes
siquidem nudis pedibus incedentes,
omnes pallidi, & nimia omnium re-
rum extremitate contenti. Nonnulli
verò damnatis januis clausi, ita mori
tui videbantur mundo, velut in sepul-
chro positi. Vnum nec in gravissima
agritudine petebatur. Sed cur ego de
Monachus loquor, cum & ipsi Mona-
chorum famuli, ipsi quoque custodes pec-
corum jeiunaverint, silentium teneo-
runt

vint, disciplinas inter se fecerint, & de
quibuslibet verbis pœnitentiam flagis
tæverint. O aureum (exclamat B.
Petrus Damianus) Romualdi secu-
lum, quod etsi tormenta persecutorum
non noverat spontaneo tamen Marty-
rio non carebat. Cujus tamén causâ
in Pannoniam profectus, sed morbo re-
verti coactus, relicto ibidem perpetuo
per Discipulos fructu.

Etiâ ad vos Venerabiles Eremitæ Cas-
malautenses sermo meus dirigitur, cum
& sub Vestro Venerabili Nomine Sa-
crarum Sententiarum Opusculum
lucem publicam videre desideret. Ve-
nerabile enim nomen Vestrum: Vos
enim antiquorum Eremitarum (quo-
rum magnifica opera univèrsus Orbis
stupet, quorum collationibus seu dictis
Angelicus Doctor suam Angelicam vi-
tam componebat) veri imititeres.
Hac de causa candidus Ordo Vester,
mirabili visione præsignatus. Scalam
enim à terra calum pertingentem, per
quam

quam homines in veste candida ascen-
bant, per visum S. Smus Patriarcha Pes-
ter conspexit, eoque Sacram Camaldul-
tensium Religionem designari mirabilia-
ter novit. Hac inquam de causa: tali
enim visione, veros antiquorum Eremi-
tarum imitatores praesignari congrue-
bat. Felix adhuc seculum, quod, anti-
quorum Eremitarum splendore non spoli-
atum inter montium & sylvarum seras tot
caelestis Hierusalem cives alit. Et licet
in profundo silentio constituti, Ecclesia
tamquam militans, exemplari nocturno
sua diurnaque psalmodia, aliisque ad De-
um superopumum suis precibus, sus-
tentatis. Quo etiam Apostolica in cae-
lis corona (ut legentibus & conside-
rantibus, S. PAULI primi Eremita vi-
tam patet) possidetur. Accedit Reli-
giosa conversationis odor quo populo
predicatis. O quam bene docet, qui
exemplo docet. Sub Tanti ergo &
Tantum Nomine Opusculum meum
lucem publicam videre desiderat. Fave inter-
cessione S. Pater. Favete precibus tanti
Patris Filij.

MONITIO

*Ad LECTOREM SENTENTIARUM
THOMISTICARUM.*

Perplexæ bono sensu excusentur. Vbi sciendum, multas conclusionum probationes potius esse tantum declarationes: & sic non obijciatur inefficacia rationi, cum non adsit.

Perplexitates nonnullæ in particulari insinuantur vnà cum editione Sententiarum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem l: 4. d: 39. sciendum, cum idem sit objectum habitus quod & actus primarij, ideo cum objectum formale Quod contritionis sit peccatum sub ratione injuriæ Deo illatæ &c: idem erit objectum formale habitus pœnitentiæ, vt etiam habet N. P. Labat d: 1. de Sac: Pœn: dub: 4. §. 1. ibi. *probatur vltima pars*, Et sic quando dicitur esse objectum materiale, dicitur comparatiuè ad formale Quo, quod est jus diuinum læsum &c, vt habet citatus

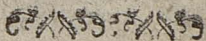
Do-

Docto
sic pr
am d
Conle
pœnit
interp
catur

Doctor l: c: 9. 3. ibi. Colliges 4to. Et
sic prima ratio quâ probatur pœnitenti-
am distingvi à charitate est omittenda.
Consequenter in ratione quâ probatur
pœnitentiam distingvi à religione non
interponendum jus divinum, sed sic di-
catur. Item distingvi à religione quæ
pro objecto formali respicit
cultum Dei & non sa-
tisfactionem.

MONI.

MONITIO

AD LECTOREM SENTENT: MORALIUM.

MOnui: perplexa sanè intelligèntia, attendendo antecedentia & sequentia: precipuè primæ editionis, v. g. ex omissione aliujus particule (aliena inadvertentiâ) omisse, sanè intelligenda intentio Authoris.

v. g. in 2. d. 29. conc: 2. post ly, cui censere: tur subjectus, adde, tunc enim teneretur. sc. se conformare.

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepfit, v. g. ly non, vt in additione tertiâ. 2. edit. & c.

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur. v g. quantitas cibi, p. qualitas cibi. 1. d. 19

Nec mihi contrarior, licèt nonnulla conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel in communi, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securius, vel saltem vt probabile propono. Et sic nec S. Thomæ contrarior, v. g. in 2. d. 66. Conc: 6. & in 4. d. 6. Conc: 8.

Inadaquatio censurarum relatarum, etiam substantia-

stantiali
 Authore.
 Miror q
 Inada
 quando
 sur am n
 dentalis
 Vel qua
 Hanc
 i d. 35
 sed in 2.
 substanti
 modam
 dione, tr
 nitione
 Inter a
 tes, in p
 cimam q
 tam & t
 tas verò
 Sequenc
 Gerij, om
 nem Bull
 tuales &

Substantialis, sic excusetur, ut merentur excusari
Auctores ex quibus non præmonitus desumpsit.
Miror quod non moneant.

Inadequatio censurarum substantialis est v. g.
quando præmittitur conditio ad incurrendam cen-
suram necessaria, v. g. si non restituerit. Acci-
dentalis: quando, v. g. non referuntur complicés
Vel quando non enumerantur alia pœna.

Hanc inadequationem substantialem habes l.
i d. 35, de Decimis cont. 4 prima editionis,
sed in 2. edit: sublatam. Has inadequationes
substantiales, quantum potui (non tamen omni-
modam securitatem promitto) in secunda edi-
tione, tractando de Censuris, sustuli, & in mo-
nitione secunda editionis insinuavi.

Inter alias, extra Bullam Cœne D: reserva-
tas, in prima editione inadequatè retul. De-
cimam quintam, vigesimam, trigesimam quar-
tam & trigesimam sextam. Inter non reserva-
tas verò vigesimam septimam:

Sequendo impressionem quâ impressa Theol. P.
Getij, omisi in prima editione excommunicatio-
nem Bullæ C. D. de avocantibus causas spiri-
tuales &c.

Quod

Quodd autem in vno vel altero casu referatur
Author pro Authore. Papa pro alio Papa Numerus
pro numero. Minoris est momenti.

L: 4: di 19. §. Dices: sic habeo. Dices non
licet iurare reum iuste damnatum ut
rumpat carcerem. ergo nec consulere,
vel præbere instrumenta Bz. Nonnul-
los negare eqm. Sed ego non video di-
sparitatem. Dico tamen re melius confide-
ratâ, agnoscenda disparitas.

L: 2: d: 42. legatur conjunctim ut habet Sz
Th sc. reverentia minueretur & fervor chari-
tatis non multum augetur.

Videnda ergo monitio secunda editio-
nis præfixa, & alia in fine
ejusdem editionis
posita.

Facul-

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab A. R. P. F. FER-
DINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thopoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnibus
legentibus sit proficuum & utile.
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem, Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Ianuarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWO
SKI
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

Facultas Ordinis

F. VINCENTIVS KVLESZA

S. T. M. Provincialis Prov: Pol:

S. O. Prædicatorum.

Authoritate Officij N. ac præ-
sentium serie vobis A. R. R. P. P.
Almi Studij N. Generalis Conven-
tûs Crac: Prov. Pol. Moderatori-
bus ad præsens, gubernium Theo-
misticæ Scholæ tenentibus, com-
mittimus ac in meritum S. Obe-
dientiæ mandamus, quatenus O-
puscu: (cui titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum Or-
dinandorum) ab A. R. P. S. T. M. F.
Ferd: Ohm Januszanski compo-
situm diligenter perlegant, revide-
ant, recognoscantq; , sicq; reco-
gnitum, relectum ac revisum iuxta
S. Conc: Trid. Can: prout in Dño
judicaverint Typis publicis excu-
dendum approbent, In N, P. & F.
& Sp. S. Amen: In quorum fidem
his

his manu N. subscriptis sigillum
officij apponi mandavimus D. in
Cony. N. Cr. SS. Trin. I. Septi 1698.
Conf. in D. VINC: KULESZA,
M. PROV. Rtâ P. 232. mpr.

F. JGNATIUS KOWNACKI S. T.
Presentatus Prior Elbig. &
Soc. mpr,

Approbatio Theologorum Ordinis
SENTENTIAS SACRAS in gratiam &
commodum Ordinandorum ab
A. R. P. S. T. M. F. Ferdinando Janu-
sonski accuratissime collectas ex
mandato A. R. P. M. Prov. cum fru-
ctuosa iucunditate perlegi, quan-
tumq; omnibus Ordinandis, imò
& cæteris legentibus proficua fu-
tura sint, ipse probavi. ideo præ-
lo dignas esse. Crac: in Cony.
SS. Trin. 18 Januarii. 1699.

Ego F. THOMAS ENGUER Baccâ
laureus actualis & ProRegens
Studiij Gen: Crac: Ord: Præd:
mpr.

Opus certè desideratissimum,
Opusculis A. R. P. S. T. M. F.
Ferdinandi Olm alias Jarusowski S.
O. P. C. Crac: comprehensum pro
eruditione Christiana Catholica,
& initiandis S. Ordinibus colle-
ctum ex SS. PP. ex mandato &c.
vidi, legi & perpendi, quod ad
laudem Dei, & utilitatem S. Eccle-
siae Romanae, utpote absq; omni
ruga & nævo, prælo publico ex-
ponendum judicavi. Cracov: ad
Ædes SS. Trin. Ord: Præd: 1698.
23. Decemb.

F. VRBANUS BAHRIŃOWSKI,
O. P. S. T. L. & Mag: Studij
Gen: Crac: mpr.

OPV.

OPVSCVLVM

PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

SYMBOLVM FIDEI est
Collectio articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *inuisibilu veritas de Deo*
nos arctans ad credendum.

Particula arctans non debet sumi pro ne-
cessitate coactionis, cum credere sit vo-
luntarium, sed pro necessitate finis, quia
accedentem ad Deum oportet credere
& sine fide impossibile est placere, vt
Apostolus dicit ad Hebr. 11. sic explicat
S. Th. 22. q. 1 a. 6, ad 3.

21 Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur vna
veritas, v.g. quod Christus D: sit passus,

A

mor-

2 De SYMBOLO APOSTOL.
mortuus, & sepultus. Vel si vna veri-
tas continetur virtualiter in alia, vt ve-
ritas Sacramenti Eucharistiæ sub verita-
te de Omnipotentia Dei, ut docet 3; Th.
loco cit: at 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. A-
postolorum, 2. Nicænum, à primo tan-
tùm secundùm maiorem explicationem
distinctum. 3. S. Athanasij,

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest, *Ens per
sistentiam, id est, Ens cui necessarium
conuenit existere. Ex illo Exodi 3. Ego sum
qui sum. 2. Ens super omne ens, & à quo
omne aliud ens dependet: 3. Ens quo nihil
majus aut melius excogitari potest.*

2. Deus est ubiq; per essentiam, præ-
sentiam & potentiam. Esse ubiq; per
essentiam, est adesse immediatè omnibus
secundùm suam entitatem. Per præsen-
tiam, est cognoscere omnia. Per poten-
tiam, est posse operari in omnibus rebus
quo.

De SYMBOLO APOSTOL. 3

quicquid vult S. Thom. 1. p. q. 9. a. 3.

3, Quamvis DEUS sit ubiq; speciali-
tèr tamen est in celo empyreo 1, Ob
loci dignitatè. 2, Quia in eo speciali-
ùs splendet Divina Majestas, quàm in
alijs mundi partibus. 3, Quia ibi speci-
aliter operatur, Beatisq; seipsum manife-
stat & fruendum exhibet.

4, Sanctissima Trinitas, sunt tres pers-
ona, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate
essentiæ Divinæ. Quod mysterium nonnul-
lis similitudinibus explicari solet. S. Di-
onysius L. de Divinis Nominibus c. 5.
comparat tribus luminosis unitis, quo-
rum est idem lumen. Alij comparant
tribus plicis ejusdem vestis. Alij aliter.
Quæ similitudines deficiunt. Alias tan-
tum mysterium, non esset tantum myste-
rium.

DISTINCTIO II.

*De numero Articularum Symboli
Apostolorum.*

1, **A**postoli antequam in mundum dis-
pergerentur Symbolū composue-

4 De SYMBOLO APOSTOL.
runt, ponentes singuli singulos articu-
los. Qui autem hunc vel illum in parti-
culari, non conveniunt Theologi. Pro-
pterea circa hoc non molestandi Ordina-
nandi. Piè credendum B. V. MARIAM
in medio Apostolorum tanquam Magi-
stram fuisse, dum Symbolum compone-
batur. S. Paulus Apostolus nullum
Symboli articulum composuit, quia
non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
creto Tridentini jussu Pij V. editum
duodecim hoc modo numerantur arti-
culi, Symboli Apostolorum.

1. Credo in Deum Patrem Omnipoten-
tem, creatorem cæli & terræ.

2. Et in Iesum Christum, Filium ejus
unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S.
natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
xus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexte-
ram

De
gam D
7.
& mor
8.
9.
Sanct
10
11
12.
3.
Deum
Filiu
Gom
tes di
Patri
tam.
reden
Spiri
prop
4
a. 8.
Sepe
man
vni
3. d

De SYMBOLO APOSTOL.

nam Dⁿⁱ Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est iudicare vivos
& mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam,
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen:

3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem. Tertia circa Personam Spiritus s. & Sanctificationem huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22, q. 1-
a. 8. quatuordecim numerantur articuli,
Septem ad Divinitatem, Septem ad hu-
manitatem. Circa Divinitatem, 1. de
vnitate Essentia. 2. de Persona Patris,
3. de Persona Filij, 4. de Persona Spi-
ritus

6 De SYMBOLO APOSTOL.
ritus S. 5. de creatione, 6. de Sanctifi-
catione, dum dicitur, *sanctam Ecclesiam*
Catholicam. Sanctorum communionem. Re-
missionem peccatorum. 7. de remunera-
tione.

5. Circa humanitatem Christi D: 1.
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine,
3. de Passione ejus, Morte & Sepultura,
4. de Descensu ad inferos. 5. de Resur-
rectione. 6. de Ascensione. 7. de Ade-
ventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraire S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri & Discipuli S. Docto-
ris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lu-
sitanus. F. Leonardus Marinus Archiepi-
scopus Langianensis. F. Ægydius Fulca-
rarius Episcopus Mutinensis, F. Thomas
Manriq; S. Palatii Magister, & F. Eusta-
chius Lucatellus, Ordinis N. Procura-
tor Generalis. Sed hi duo vltimi tantum
reviderunt. Præfati ergo, dum Symbo-
lum fidei in duodecim articulos divise-
runt, numerum Apostolorum compo-
nen-

De SYMBOLO APOSTOL. 7

mentium attenderunt. S. verò Thomas res contentas attendit. Qui etiam Opusculo 5. ait: *Nec refert ad veritatem fidei, vel errorum vitiationem, qualiter distinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

De Omnipotentia Dei Patris & opere creationis.

Licet omnes Personæ sint omnipotentes; quia tamen Pater est principium omnis productionis; & ipse à nullo producitur, ideo ei omnipotentia appropriatur, seu specialiter, nostro modo loquendi, attribuitur.

1. Opera sex dierum hoc ordine procedunt. Primo die creavit Deus cælum & terram. 2. fecit firmamentum, divisiq; aquas quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant supra firmamentum. 3. Congregavit aquas quæ sub cælo erant in locum unum, & apparuit arida, produxitq; terra herbam virentem, & lignum faciens fructum. 4. fecit Solem, Lunam,

8 PRIMVS ARTICVLVS.

Lunam & Stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom. 1. p. præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc. 6. 3. Locus vbi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradysum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientiâ, aliis donis, etiam dominio in creaturas irrationales, ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, vt ostenderet mulierem sociam & collateralẽ esse viri, non servam, neq; dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum

catum
Rom
destin
art,

5.
dam
nim
abon
diu i
l. c.
mel
rupti
temp

6.
quib
non
um,
se C
ab i
conc
pore
quid
loco
p. 9.
7

SYMBOLI APOSTOL: 9

atum intraverit mors in mundum ad Rom. 5.) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art. 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistentis animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quamdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. 2. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th: 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

10 SECUNDVS ARTIC:

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

Iste articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum Deum, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij Dei, secundum illud ps: ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1, I E S V S est Nomen significans

De.

SYMBOLI APOSTOL:

Deum & hominem. 2. Significans Sal-
vatore[m], 3. Voluntate Dei impositum,
Et vocabis Nomen ejus IESUM, Matr. 1. 4.
cùm cætera nomina Christi D. salutem
quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum
universæ salutis humanæ vim comple-
ctitur, Cathelismus Romanus. & pro-
pterea dicitur nomen super omne no-
men. 5. ad pronuntiationem hujus No-
minis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, vinctus,
quia verè oleo Spirituali vinctus ad tri-
plicem dignitatem, Sacerdotis: Regis &
Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdo-
tis est esse Mediatorem inter Deum &
populum, inquantum preces populi Deo
offert, & pro eorum peccatis Deo satis-
facit, hoc autem maximè convenit
Christo D. S: Th. 3. p. q. 22. a: 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domo Jacob
in æternum & regni ejus non erit finis. Luc. 1:*
Hoc regnum Spirituale atq; æternum,
in Ecclesia militante, eam fundendo,
Sacramenta instituendo &c. inchoa-
tut,

12 **SECUNDVS ARTIC.**

tur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum D. ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebat, nec infimum fundatum in voluntate humana. iure enim humano introducta est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in vnione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine Iesu omne genu flectatur, ita P.M. Iulius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D, Thomæ.

7. Erat verè Propheta, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, notitia erant, annuntiabat. Scias ex

N. P. M.

SYMBOLI APOSTOL: 13

N. P. M. Labat in 3. p. disp: 5. dub: 3.
§. 3. prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum notitiam eorum quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, sive il-
la sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio
Christi D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

1. **Q**uando ergo B. V. Maria credidit
Angelo & consensit, dicendo,
*Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum ver-
bum tuum*, tunc Spiritus S. supervenit in
eam, hoc est, fecundavit eam, & forma-
vit in instanti de purissimo sanguine B.
Virginis, corpus, & in eodem instanti
in quo formatum est corpus, creata est
anima de nihilo, & hæc eodem instanti
conjuncta est corpori organizato & illa
duo sc: corpus & anima simul fuerunt
Divinitati unita in Filij Dei persona, &
sic

14 **TERTIUS ARTICVLVS:**

fic eo instanti facta Incarnatio quo B. V. M. consensit, dicendo, *fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologicæ veritatis.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi D. appropriatur, seu nostro modo loquendi, specialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. potest dici Pater Christi D. nam licet Christus D. secundum quod homo sit de Spiritu S. conceptus sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi D. est triplex: Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 10. & hanc triplicem Nativitatem representat Ecclesia per tres missas die Nativitatis D.

Missæ

Missa
Nativitatis
dum c
die. g
quem
S.
Nati
Nam
ptum
na f
Conc
am m
quod
S. Tb
6.
stus D
poru
medi
qui
n

SYMBOLI APOSTOL: 15

Missa noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum carnem ex B. V. Maria. Cantata in die. gratulam. B. Albertus M. loco cit. quem vide.

5. Secundum temporalem Christi D. Nativitatem B. V. Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit. Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32. ar. 3. & q. 35. a. 3.

6. Per medium annorum quo Christus D. venit intelligitur plenitudo temporum, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audivi auditionem*

tuam & timui.

DISTIN-

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
D. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam,
credendam proponit.

Secundum S. Vincentium Ferrerium
Scelatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3 p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus D. his instrumentis flagellatus,
sc. Virgis spineis, flagellis habentibus
nodos, aculeis acutissimis transixos, &
cathenis habentibus in summitatibus
vncos. Primi enim milites flagellan-
tes habuerunt virgas de spinis, & vepri-
bus acutissimis confectas, quibus flagel-
lando cutem Christi aperuerunt. Secun-
di primis fatigatis succedentes habuerunt
flagella, in quorum summitate erant no-
di aculeis acutissimis transixi, & his
flagellando Sanctissimam carnem scin-
debant. Tertij secundis succedentes ha-
buerunt cathenas, in quarum summita-
tibus vnci, quibus flagellando Sanctissi-
mam carnem extraxerunt.

ARTIC: IV. SYMB: APOST. 17

2. Quidam ex revelatione numerat
supra quinquaginta millia ictuum. Alanus
de Rupe c. 15. dicit, Divo Bernardo à
Christo D. revelatum. *Qui amat mecum
portare Crucem, is in dies, mihi passo, recitet
quindecim, Pater N. & Ave per annum soli-
dum, & complebit numerum vulnerum meo-
rum.* Fors essent quinque millia vulne-
rum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundum S. Anselmum in Dialo-
go de Passione Domini, corona Christi
Domini non fuit de spinis, quæ vulgò
dicuntur spinæ, sed de juncis marinis,
qui acutiores habent aculeos, Idem do-
cet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus
apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8, ubi ali-
as sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianze-
num & S. Bonaventuram, Christus D.
tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg.
Turonensis, Innocentius III, Consalvus
Durantus, Guilielmus Lundanus Epi-
scopus & alij tenent, quòd quatuor. Pe-
des enim duobus affixi, ut est in revela-
tionibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

18 ARTIC: QVARTVS.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum de quinque lignis. V. P. Magistrum Ruszel 1. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet. Titulus lætatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III, in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruszel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januæ cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9.
In Cr
& mu
stanun
qui or
tur d
quale
neis,
enim
dat C
Chri
alijsq
is sic
men
velat
tus au
sicut n
ziam s
p. 1. c.
D
Hoc
rio
glo

SYMBOLI APOST: 19

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalyus Duranthus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. ibi *alligatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescenziam suæ nuditatû.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum articulum.

Hoc Articulo proponitur victoriosus Descensus ad inferos, & gloriola Resurrectio à mortuis.

2. Ani;

1. Anima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Hori autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de lybno Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit. S. Th. 1. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Vt eo descendente, liberentur à temporali purgatorij pœna S. Th. 1. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœna damni, id est carentiâ visionis beatificæ, & pœna sensûs torquentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lybno puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lybno Patrum, à quo Christus

stus

stus
origi
xit.
el de
igne
dam
qui
ginal
mni
scend
circa
3.
alia
nulle
sui gl
Disce
tion
cans,
pertule
morte
sint ad
dicijs,
juste

SYMBOLI APOST: 21

stus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino v. Purgatorium & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantùm patiantur, multò minùs ascendebat ad Patres in lymbo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse sacras cicatrices. 1. ad majorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint aduti, propositis ejusdem mortis indicijs, insinuet. 5. ut in judicio, quàm justè damnentur ibidem denuntiet,
ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 4.

DISTIN.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in cæ-
lum & Throno sessionis à
dextris æterni Patris.

I. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. non a-
scenderunt in corporibus cum
Christo. S. Th. 3. p. q. 53. a. 3. ad 2.
ex S. Aug, Et sic solus Christus D. per-
fecta Resurrectione, id est, non moritu-
rus, ante vniversalem resurrectionem
resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & piè
creditur de S. Ioanne Euangelista, ait S.
Thom. opusc: sexto explicando præsen-
tem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo,
sedet ad dexteram Patris, idem est ac, est
in æqualitate Patris, Si loquamur ut de
homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est,
est in bonis paternis potioribus præ cæ-
teris creaturis, id est, in majori beatitu-
dine, & habens iudiciariam potestatem.
S. Th. 3. n. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per
dexte-

ARTIC. VI. SYMB. APOST. 23
dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

Licet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium vniuersale, ut omnibus inno-
tescat iuxta Supremi Iudicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quod Christus D. ad iudicium uni-
uersale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit,
Præmiat autem Mons Oliveti valli
Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scura;

24 *ARTIC: SEPTIMVS*

scutabuntur ergo tempore propinquo ante iudicium, vel simul, vel diversis temporibus, S. Th. in supp. 3. p. q. 73. art. 2.

3. Omnes ante diem iudicij morientur. Quia omnes homines Dei sententiã morti adiudicati sunt propter peccatum. S. Th. in supp. 3. p. q. 78. a. 1. Quando autem in Symbolo dicitur, *venturus est iudicare vivos & mortuos*, per vivos non intelliguntur qui nunquam mortui, sed qui tempore propinquo & signorum vi mortui, S. Th. loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis hæc è multis scienda. 1. Ignis occupabit tantum de spatio, quantum occupaverunt aquæ diluvij, & sic quindecim cubitis erit altior montibus, S. Th. in supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Quare non perveniet ad spheram ignis, nec purgabit elementum ignis, S. Th. loco cit. 2. Post iudicium involvet malos, S. Th. l. c. a. 7. Quicquid de illo igne calidum, ustivum & impurum reperietur, descendet ad inferos ad augendam penam

SYMBOLI APOSTOL. 25

pœnam malorum, quicquid verò subtile
& lucidum, remanebit superiùs ad au-
gendam gloriam Beatorum. S. Th. 2. 2. q. 9.
immò quicquid ignobile in mundo ad lo-
cum pœnarum confluet. B. Albertus M.
in Compendio Veritatis Theologicæ L.
7. c. 20. Ex dictis intelliges durante ju-
dicio mundus stabit in igne conflagra-
tionis, vt etiam docet Dionys: Carth:
Dominicâ 1. Adventûs in enarratione
Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij ap-
parebit sequentia habet Carth. loco cit.
ferm. quinto. *Tunc apparebât Crux Christi,*
atq; vt aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
quid lucidum in Cruce specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trin: tract. 23
in 1. 2. disp. 9. dub. 5. ad 2. Sententiæ
finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti*
&c. tantùm dirigentur ad adultos. Nam
ia vltimo iudicio tantùm fiet mentio
operum bonorum ad laudem, & malo-
rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. con-
tra reprobos fulminanda, contra mor-
tuos

B

TUOS

26 *ARTIC: SEPTIMVS*

tuos in solo originali, licet in iudicio ap-
parebunt, non dirigetur, quamvis hi sine
essentialiter damnati, utpote carentes
visione Dei. In carentia enim clara visi-
onis Dei consistit essentialiter damnatio,
sicut in clara visione Dei, consistit es-
sentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur
damnati. Per pœnam damni intelligitur
amissio seu carentia beatitudinis æter-
næ. per pœnam sensûs intelligitur, quæ
inferendo aliquid nocivum sive corpo-
ri, sive animæ, torquet & affligit. Dici-
tur autem pœna sensûs quamvis animâ
torquetur, quia nocivum nociva po-
tissimum sensibus percipiuntur. Ex his
pœna damni, utpote amissio summi bo-
ni, est major, quam solam experientur
morientes, cum solo originali deceden-
tes. pœna enim sensûs solum per pec-
catum personale contrahitur secundum
S. Bernardum dicentem, in inferno so-
lam propriam ardere voluntatem,

9. Pro coronide circa præsentem arti-
culam quæritur quomodo innovabitur

mon.

mun
nic
terra,
stallus
erit
Solis
propo
perpe
erit in
erunt
Card
sanct
in sup
ram f
Sic er
tia, c

D

Cre

I. N

positu
visu E

SYMBOLI APOSTOL. 27

mundus? Rædet Carthusianus Dominie
 nicæ 1. Adventûs serm. 4. *Complanabitur
 terra, erit pulchra ut aurum. aqua sicut chri-
 stallus. aër ut calum. ignis ut sidera. lux Luna
 erit septemplex, seu tanta ut modò Solis. lux
 Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
 proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
 perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
 erit in occidente, & motus cessabit calorum,
 eruntq; omnia in termino. Ita ille, quem
 Cardin: Bellarminus doctissimus &
 sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
 in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
 ram fore in superficie perviam ut vitrum.
 Sic ergo terra & calum, quoad acciden-
 tia, transibunt.*

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. **N**omen spiritus S. duobus modis
 sumitur. 1. complexè seu ut com-
 positum ex duabus dictionibus. 2. ex
 usu Ecclesiæ, incomplexè seu per mo-
 dum.

B 2

dum

28 ARTIC: VIII: SYMB: APOST.

dum vnius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quælibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit, Quo nomine congruè ab Ecclesia nominatur, quia Spiritus à spirando est quidam impulsus, Spiritus autem S. procedit vt impulsus, cum procedat vt amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *amor meus pondus meum, eo feror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialem seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ super Christum D. baptizatum apparuit, ad designandam dispositionem requisitam in baptizando, sc. nè fictus accedat. S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In igneis verò lingvis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum D. ubiq; inter pressuras, S. Th. loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-*
liū fidelium baptizatorum sub vno capite Chri-
sto in calū. & Vicario (Ihu in terrā, inter se
eodem cultu communicantium. Hæc voca-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo, vnam, Sanctam, Ca-*
tholicam & Apostolicam Ecclesiam. Addunt
aliqui quintam scē Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quàm subjectum præ-
dictarum notarum. Has explicō in sen-
tentijs Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fideleibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum honorum Christi D. utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum honorum Fidelium, adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes justi communicatur in charita.

ritate existentibus, secundum illud, Psal.
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
iceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7: Et sic per *ly sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi
D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant alijs in necessi-
tatis, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentem.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium, cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem,

10. Participant etiam mali de bene-

factis iustorum, non quidem vt iusti per
 quandam derivationem cum sint n em-
 bra mortua, sed per impetrationem,
 qua saepe auxilia divina resurgendi à pec-
 catis conceduntur, auxilia inquam effi-
 cacia. Participant item de benefactis
 iustorum, inquantum intuitu horum sa-
 pe evadunt afflictiones & vindictam
 Dei.

11. Ex dictis patet, in hac commu-
 nione Sanctorum fundari indulgentias
 vivorum & suffragia mortuorum,

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem peccatorum.

Non datur tam immane scelus, vel
 tantus peccatorum cumulus qui
 non possit per penitentiam deleri. Nam
 dicitur iôelis 2. *Deum prestabit super malitia.*
 idest, misericordia & bonitas divina vin-
 cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
 cant contra hunc articulum, de miseri-
 cordia Dei desperantes.

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc seculo neq; in futuro remitti non est sensus, quòd nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiâ per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p: mortalis. S. Th. 1. 2. q. 112. a 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomisticarum dist. 21.

DISTIN.

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.*

I. Resurrectionis nostræ habemus sym-
bolum in rebus naturalibus. Nam
granum seminatum corrumpitur, putre-
scit & moritur, postmodum repullulat,
reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium,
ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem
articulum sunt scienda. 1. Idem cor-
pus quod nunc est, & quantum ad car-
nem & quantum ad ossa resurget. 2.
Corpora resurgentia erunt alterius qua-
litate, quàm nunc sint, quia non so-
lùm beatorum sed & damnatorum erunt
incorruptibilia. quia boni semper erunt
in gloria & mali semper erunt in pœ-
na. 3. Omnes, boni & mali cum omni
integritate ad perfectionem corporis
pertinente resurgent. non enim erit ibi
cæcus vel claudus, nec aliquis defectus.
4. Omnes resurgent in ætate perfecta,
qualis fuit Christi D. ultimas duas par-

ARTIC. XI. STMB: APOST. 35

res docet B. Albert: M. loco mox citado.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th. loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliâs,
dos) prima est claritas, secunda impas-
sibilitas, tertia agilitas, quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin.
disp 6. in 1. 2. dub. 3. per hanc dorem
non habet corpus gloriosum esse in eo-
dem loco cum alio corpore, sed habet
quòd facillè possit partes dividere & per
eas se intromittere. Allegat S. Thomam
V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura,
2. passibilia, licèt nunquam corrumpantur:
3. gravia. 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cujus sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg. relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit: Theo-
logica L. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

36 ARTIC: VNDECIMVS.

apparitionem, videlicet vt habet vim cur-
juscam imperij. S^s Thom: in Supp. 3.
p. q. 26. a. 2. intelligit vocem imperan-
tem Christi D. Secundùm alios intelli-
gitur ministerium Angelorum in colligen-
d's cineribus.

S^s Satis probabiliter à quibusdam
dicitur, quòd resurrectio erit crepuscu-
lo, Sole existente in Oriente & Lunâ in
Occidente, quia in tali dispositione, Sol
& Luna creduntur esse creata, ut sic e-
orum circulatio compleatur penitus
per reditum ad idem punctum. Vnde de
Christo dicitur, quòd tali horâ resurre-
xit. ita in terminis S. Th. loco c. q.
77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

I. **A**D vitam æternam omnes homines
creati, Deus enim vult omnes sal-
vos fieri. Non tamen omnes pervenient
ad vitam æternam, immo pauciores.
mul.

mul
mo
tur
pus
sequ
Aug
Hæc
De
præ
a. d.
rum
2.
confi
S. P
plena
videre
ti nor
quæ
Deo.
tiones
3.
titudi
cessita
lectat
divino

multi enim sunt vocati, pauci electi. immo ex Christianis pauciores salvabuntur, tanquam probabilius docet Philip. pus à SS. Trin. disp. 17. in l. p. dub. 4. sequens Caiet: & refert S. Greg. M. S. August: S. Hier. & Chrysostomum. Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo Deus hos creavit quos futuros malos præscivit? respondet Magister Sent: in 2. d. 23. quia prævidit quid boni de eorum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra consistit in clara visione Dei. Dicit enim S. P. Aug: in Soliloquijs (36) *Hoc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominis videre faciem Dei sui.* Vident autem Beati non solum essentiam Dei, sed & alia quæ sunt formaliter & eminenter in Deo. Formaliter sunt attributa & relationes, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu beatitudinis hæ sunt. 1. Felix amand. necessitas. 2. Summum gaudium seu delectatio. Primò gaudent Beati de bono divino in se considerato. Secundo de bono

38 **ARTICVL: DVODECIMVS**
bono proprio, & felicitate qua potiu-
tur, vt tamen relata ad Deum tanquam
ad vltimum finem, 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio,
comprehensio, seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tualem cum Deo. Harum explicatio-
nem vltiorem vide in 4. Sent; Tho-
misticarum dist, 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
scilicet, Martyrij Virginitatis & Doctoratus:
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne,
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctoratus, ex victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

salute
nobili
tande
6.
scias,
dum
le au
go,
bi De
quia a
betur
operu
stir i
spesic
spiric
ex se
3. p. c
in ga
perce
damm
soli c
nim
tion
nem
homi

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrij, deinde Virginitatis, tandem Doctoratus.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine consurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola; quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentia correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th, loco cit. a. 3.

Et

40 ARTIC: XII. SYMB: APOST.

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors; Iudicium, Infernus,
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPVSCVLVM
SECUNDUM,
De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

Virtus est bona qualitas mentû, quâ
rectè vivitur, quâ nullus malè vitur.
ex S. Th; 1. 2. q. 55, a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam. Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complect
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distincti; 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo Ecclesia revelatas. Definitio apud S. Paulum. (fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium) vtpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas, fides tuâ certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis. illa est in hominibus iustis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem. &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse, Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem; & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc

voca-

voca
exteri

5.
ciunt

Quòd

per
quan

los P

les, a

rudes

& pri

2. Q

des r

confi

quan

di & c

Doct

conco

fuerin

idem

deant

6.

um o

tem, i

tis tota

vecamur ad fidem per prædicationem
 exterius.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, anterudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt, 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, vbi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, vt etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui vno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui vni articulo discredat amittit totaliter fidem. S. Th. 22, q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Paret ex S. Paulo 2. ad Theff. 2. Itaq; fratres state, & tenetis traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Quæ tenetur Christianus scire & credere.

1. Christiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari ceperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaraei à Iesu de Nazaret Galilæo.
  2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediæ credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.
  3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis.
- immò

immò Philippus à SS. Trinitate disp. 4. in 2. 2. dub. 5. citans S. Bonav. & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum, q. 2. punc. 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi D. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas mediij & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere, Verbi Divini Inarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta: sc. Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ut Symbolum, Decalogum, Orationem
Dominicam & Salutationem Angelicam
explicitè sciant & memoriâ teneant,
sicut & signaculum Crucis, non tamen est
mortale illa nescire, dummodo illorum
substantia sciatur. Ita docet de primis
quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez,
relati in Summa Diana V. Fides. Et sic
quoad orationem Dominicam sufficere
scire ejus summam, sc. à Deo omnia ef-
se petenda. Quoad Symbolum Apосто-
lorum, Sacramenta, Decalogum & Ec-
clesiæ præcepta sufficere quòd rogati de
singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem
prædicta credere, sed sunt adhuc non-
nullæ obligationes: 1. Exigente occa-
sione mori pro fide. 2. Agere Deo gra-
tias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari
fidem Christi, quæ habenda pro
speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De S P E.

1: Spes

1. Spe
Vel lec
in 3. d.
proveni
Quòd
ciant
defect
lum se.
Divina
2. 2. q.
dament
potenti
2. S
quanti
ut aliq
pturum
dicitur
entitate
funditu
3. E
hoc, q
no coa
beatitu
4. Li

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 16. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostro. Quod autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, pro ut aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non auditur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divino confidat bene agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

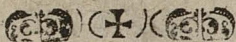
4. Licet sperare in creatura ut secundarior

dario iuvante, & sic B. V. Maria dicitur
nostra spes: Licet etiam confidere in
proprijs meritis vt proficiantur ex gra-
tia Dei.

5. Hos effectus caulat in nobis spes
beatitudinis æternæ. 1. Facit nos obser-
vare mandata Dei. Scias. Licet benè
operari intuitu retributionis æternæ, se-
cundùm illud Psalmi 118. *Inclinavi cor
meum ad faciendas justificationes tuas in æter-
num propter retributionem* Hinc meritò A-
lexander VIII. sequentem in ordine de-
cimam damnavit propositionem, anno
1690. die 7. Decembris. *Intentio quæ quæ
detestatur malum & prosequitur bonum, me-
rè ut celestem obtineat gloriam. non est recta
nec Deo placens.* Meritò inquam damna-
vit. 2. Spes beatitudinis æternæ conso-
latur nos in tentationibus & alijs
afflictionibus. 3. Tollit an-
xietatem in morte.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

De CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost. 1. ad Corint: 13.

nihil sine charitate firmus

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum, qui sciunt quid sit habitus. Idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed appreciativè, ita ut pluris Deum ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumitur ex observantia mandatorum,

C

&

50 De CHARITATE

& exercitio virtutum. Extraordinarium, ex preparatione animi, effundendi, pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum virtutum, est per eam ordinari alias virtutes in ultimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & aliae virtutes in peccatoribus sint secundum suam naturam & essentiam virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis, & sunt veluti mortuae, utpotè informes. Hac ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine aeterna. S. Th. 2. 2. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quò etiam reducitur corpus nostrum, cum sit aliquomodo particeps beatitudinis, inquantum ex beatitudine animae redundat quaedam beatitudo in corpus scilicet, sanitatis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit., a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

quis
com
Vite
ros
mus
re,
tern
rali
Eod
tion

7
xim
juva
Gau
adv
caco
inim
ter o
cia
artic
cit,
do,
speci
quid
do, i

quis ut proximus à nobis diligatur. sc.
 communicatio in beatitudine æterna.
 Vtteriùs patet Dæmones & alios damna-
 tos nomine proximi non venire. Possu-
 mus tamen naturam Dæmonum dilige-
 re, non quidem volendo bonum vitæ æ-
 ternæ, sed ut conseruentur in suis natu-
 ralibus ad gloriam Dei. S. Th. 1, c. a. 11.
 Eodem modo discurre de creaturis irra-
 tionalibus. S. Th. 1, c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga pro-
 ximum. 1. Non solùm verbo, sed & re
 iuvare. 2. Infirmi-
 tatem supportare. 3.
 Gaudere in prosperis. 4. Compati in
 adversis. 5. Et quidem præcipuè, à pec-
 cato reducere. Ex quibus hæc etiam
 inimicis ostendenda, quæ alijs communi-
 ter ostenduntur. Sola enim signa amici-
 ciæ specialia, possunt inimicis, excei-
 pte articulum mortis, denegari. S. Th. loco
 cit. a. 9. Quod intellige per se loquen-
 do, Nam si omissio signorum amicitie
 specialium esset scandalosa, aut per ali-
 quid horum posses sine tuo incommo-
 do, inimicum tibi & Deo reconciliare,

id omittre esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona toleret alium salutando prævenire, v. g. subditis Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis 1, 2. tr. 3. c. 2. dub. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda scilicet, Deus, Proximus, Corpus nostrum, Nos ipsi. S. Th. 1. c. a. 2. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plûs homo diligat animam suam, quàm aliorum: deinde plûs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th. 1. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent. Mor: d. 2: 3. 4

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

Inter virtutes morales, hoc est, ad com-

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, vniversa vitæ humanæ moles subnixa est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis*, que *prescribit quid hęc & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem*.

3. Nomine *agibilium*, primariò intelligenda sunt *moralia* id est, ad bonos mores pertinentia, & ad *finem* moraliter bonum, id est, honestum conducen- tia. Secundiò intelligenda sunt, quæ pertinent ad *commodum vitæ humanæ*, & ad *benè vivendi quomodocunq; rationem*.

4. Iustitia est *perpétua & constans vltis jus suū vniciq; tribuens*, seu est, *virtus moralis*, que *ius suum vniciq; tribuit*. Per ius hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmetica- ut in iustitia commutativa, vel geomet- tricam

ericam, vt in iustitia distributiva, quæ potius dicenda proportio, quam æqualitas,

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est, necessariæ ad officium integram iustitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinent ad omnem virtutem: sed bonum sumitur vt habet rationem debiti ad proximum, malum verò vt habet rationem nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iustitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Iustitia legalis est quâ damus bono communi quod suum est, v. g. inimicus facie incursum contra civitatem, cives ex iustitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quâ damus unicuique suum debitum secundum merita, v. g. duo vel tres concurrant pro dignitate obtinenda;

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quæ datur uni cuius, secundum aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum suscipio & laborum perpeffio, vel aptius ex D. Tho. Fortitudo est virtus existens in irascibili, cõfessiva timoris & audacie moderativa instantibus periculũ. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, quæ moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem delectet, ob specialem honestatem, quæ est in tali moderatione. P. Gonet in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. § 2. Et sic temperantia proprie sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus venereris, idem ex S. Tho.

DISTINCTIO VI.
De DONIS SPIRITVS SANCTE
Beatitudinibus Evangelicis. &
Fructibus Spiritus S.

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod gratis à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit, Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritus sancti.

2. Donum Spiritus sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. anime impressa, quæ disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 710.

3. Septem sunt dona Spiritus sancti: ut patet ex Scriptura Isaie 11. sc. Donum Sapientiæ. Intellectus. Consilij. Fortitudinis. Scientiæ. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato,

Quo-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum spiritûs S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritûs sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo
 1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. 3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58 De BEATITUDINIBVS

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquille vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iustitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem donâ, ponuntur octo beatitudines? quæ ut docet S. Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum B. ex S. Th. 1. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quandam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quarum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentibus sumitur) est quidam actus quo mens humana bene disponitur.

De FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. 2. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediate dicto patet, non tamen e converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote qua specialiter ad vitam aeternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium* id est delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa praefati gaudij, non obstantibus turbationibus hujus vitae. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciendi. Sumitur hic voluntas pro actu. *Langanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est motum irae exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*: id est, in dictis & fa-

60 De CONSILIIIS EVAN:
Et s̄ decencia. *Castitas*, id est, concupi-
scentiarum illicitarum remotio, *Con-*
tinencia: id est concupiscentiarum licita-
rum, quales sunt in eticis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter
numerantur tria. Voluntaria pau-
peras Perpetua castitas, Humilis &
perpetua obedientia. Addit Lorichius in
Thesaurō utriusque Theologiæ, Martiri-
um. Si hæc voto firmantur amittunt
rationem consilij & induunt naturam
præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt libe-
ræ observationes, ita ut sine earum ob-
servatione, & justus quis esse possit, &
vitam æternam consequi, etsi valde dif-
ficulter, propter impedimenta varia in
hoc mundo.

3. Dicitur Evangelica: nam etsi fue-
rint in lege veteri, non tamen cum tan-
ta perfectione & solemnitate ut in no-
va lege: vide Philippum à SS. Trin. in

1. 2. C
ubi p
giolu
4
verum
firmit
Relig
nerce
ro firm
pta pra
vel cons
5.
bitus &
secula
Ad p
referre
vita se
ei vilis
ferunt
um pe
nes, sa
nes &c
rendan
& cav
vertan

De CONSILIIIS EVAN: 61

1. 2. de Statu Religioso disp. 6. dub: 1. ubi probat ia lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio.* Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationis veneræ sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio.* Obedientia est, *prompta præceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio.*

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium secularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Lorichius sub litera C, Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 De Bonis Operibus. De Ieiunio
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Iu-
stinianus de perfectione Monachorum
cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bono-
rum operum,*

Tria sunt bonorum operum genera
Ieiunium, Oratio, Eleemosyna.
Quo ad I.

1. Ieiunium latè acceptum, est corpo-
ris per abstinenciam cibi & potus vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporis certis diebus juxta præscriptum Eccle-
sias consistens in abstinencia à carnibus, & una
per diem cibi refectio.

3. Ieiunium Ecclesiasticum tria requi-
rit. 1, Ut semel in die comedamus,
aliàs solvitur jejunium. 2, Requirit ab-
stinenciam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus etahentia, ut sunt ova, casei,
lac.

lac. H
nij. 3
quæ e
Sent:
nium
4.
nande
pris d
Quadr
2. Qu
dist: 76.
trium
quibol
dicunt
non le
quod l
blatum
muni j
Domin
re de ob
cim Ap
prehen
t consli
tamen
Iacobi,

iac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuni-
nij. 3. Requirit debitam horam edendi
quæ est hora undecima. Vide dicta in
Sent; Moral. dist; 19. ex quo patet jeju-
nium plûs dicere quàm abſtinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jeju-
nandum, sunt dies Quadragesimæ, exce-
ptis diebus Dominicis. Apud nos incipit
Quadragesima à feriâ quarta Cinertum.
2. Quatuor anni tempora. *cap. statuiimus*
dist; 76. in quibus præcipitur ieiunium
trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in
quibusdam vigilijs, quæ idèo Vigiliæ
dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus
non solùm jejunabant sed & vigilabant,
quod hoc tempore dignis de causis lu-
blatum est. Vigiliæ in quibus jure com-
muni jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis
Domini. Assumptionis B V, M. c. *ex par-
te de observatione jejuniij.* In vigilijs tredecim
Apostolorum, in quo numero com-
prehendò S. Matthiam & S. Paulum. *t
consilium de observatione jejuniij,* exclusâ
tamen non solùm vigilia SS. Philippi &
Iacobi, in qua non jejunatur ob Pascha.

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Ioannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem, in Vigilia Pentecostes ieiunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statimus dist: 76.* idem dic de Vigilia S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio Ieiunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo svadeat. Idem dic de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non ieiunatur nisi consuetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5. propositione secundâ. Reliqua de diebus ieiunij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quo ad II.

5. Oratio est ascensus & elevatio mentis ad Deum.

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster*, charitatem Dei

Dei ad
ut op
do in c
ubiqs.
tum
li Fide
7.
titione
i. S.
petimu
2.
timus
3. F
vt sim
in terr
ti in c
4.
bodie.
cramer
quotid
intellig
Et pan
ligitur
rum c
5. E

Dei ad nos, quæ bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo in cælis, majestatem. Licet enim sic ubiq; specialiter tamen in cælis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obedientes Deo. *Sicut in cælo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in cælo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus usus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victus & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis,
Et ne nos inducās in tentationem. Per hanc
petimus, non tam carere tentationibus,
quàm ne consentiamus illis.

7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem inœcepit Angelus,
cùm dixit. Ave gratia plena Dominus se-
cum: benedicta tu in mulieribus. Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait: Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen M A-
R I Æ haberetur. Nam Maria non
est in-textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias, B.

Eliz.

Elizabeth, non solum dicit a verba pronuntiasse, sed & pramississe. *Benedicta 111 inter mulieres*, ut narrat sacer textus Lucis,

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienae miseriae sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleemosynae seu misericordiae, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiae corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Aegrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiae spiritualia sunt etiam septem. Peccantes corrigere, Ignorantes docere. Dubitantibus recte consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari maestos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta

in 1. Sententiarum Moralium

d. 23. & 15.

OPVSCVLVM
TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c

PROLOGVS.

I. D notitiam peccati conducit
notitia conscientia. Consci-
entia est *actus intellectus practici*
qui dicitur de bonitate vel malitia
eorum quæ agimus ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quæ est absq;
formidine. Probabilem quæ uni parti
adhæret cum formidinae opposita. Du-
biam quæ nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quæ uni par-
ti adhæret cum timore opposita, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est.

est ina-
anxia

4.
di no-
alia fa-
ro la-
percu-
cutio

5.
alia vi-
quæ a-
sumus
scire te-
rea al-

mus.
6.
sed no-
pabilis
est ign-

I
Exp

est inanis apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conduci-
 &c. alia facti. Exemplum primæ dum igno-
 ro latam v. g. excommunicationem in
 percussorem Clerici, Secundæ, dum per-
 cutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis
 alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus
 quæ aut scire non tenemur aut non pos-
 sumus. Hæc est dum ignoramus, quæ
 scire tenemur & possumus, eorumque an-
 tea aliquem saltem scrupulum habui-
 mus.

6. Quando adhibuimus diligentiam
 sed non sufficientem est ignorantia cul-
 pabilis sed non crassa. Quando nullam,
 est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

*Explicatur definitio & divisio pec-
 cati in communi.*

1. Pec.

1. Peccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem æternam S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum, quod desiderari amarique debebat. Utrobique enim est deviatio à statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in Deo, estque exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi ejus.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propriam peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulis morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuale, & in ea remanet donec per penitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud infert mortem animæ, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed ejus consecutionem retardat.

5. In commissionis & omissionis. Peccatum commissionis consistit in productione alicujus actûs mali & difformis regulis morum Omissionis, est carentia seu privatio alicujus actûs debiti & lege præscripti, primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummantur. Spirituale verò perficitur in delectatione spiritali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicujus rei concupitæ, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de conversione quam de aversione, Spirituale plus de aversione quam

quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo destrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g.

v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quò est primò conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tentatione & motione appetitùs sensitivi trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plenà libertate & voluntate committitur nullà passione incitante & nullà ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritùs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro.

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel svasionis, vel adulationis vel protectionis vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendendo ad particularia peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perverfus appetitus, excellētia. Perverfus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v. g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao

Molci.

Molcie
de Su
3. C
1. Qu
quod
do ju
Deo
Quan
bet. 4
vult vi
habet.
a. 4.
4.
Conte
perbie
temp
ria, h
riofita
licas.
ratum
posset
5.
tenuit
6.
ipse leg

Moscicensi 1, p. Tyrocinij Artis Pœnit.
de Superbia.

3. Quatuor modis contingit superbia?

1. Quando quis iudicat quod bonum quod habet, ex se habeat seu à se. 2. Quādo iudicat quod bonum quod habet, ex Deo habeat, attamen ex suis meritis. 3. Quando jactat se habere, quod non habet. 4. Quando quis singulis despectis, vult videri se singulariter habere, quod habet. S. Greg. apud S. Th: 22. q. 162. a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum. Conscientiæ duodecim filias assignat superbiæ. Sunt autem. inobedientia, contemptus, præsumptio, ambitio, vanagloria, hypocrisis, jactantia, discordia, curiositas, pertinacia, contentio & infidelitas. Moscicensis loco cit: addit novitatum inventionem: sed hanc reducere posset Samuel de Lub, ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo quis tenuit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, quo lex, vel etiam ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

Dz.

prus.

plus formalis v. dicta in 4. Sent: Mor:
d. 3. § Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa aut nimia virium confidentia aggredimur excedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus honoris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi advertendo ex Sylv: V. superbia, ratione honoris: nam appetitus tantum dignitatis pertinet ad præsumptionem secundum S. Th: apud Geium v. Ambitio. Ex quo patet quomodo intelligendus Moscicensis definiens ambitionem etiam per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus clara opinionum & laudis apud alios, Scias pro nonnullorum consolatione, hæc tantum est p: veniale, licet sit de falsis (dummodo non mortiferis) & transitorijs immoderate, & licet sit de bonis operibus, jejunijs, oratione &c. quæ quis facit consulto propter vanam gloriam. Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de superbia n: 10.

10. Hypocritus est simulatio virtutis aut
(san-

sanctitati quam homo non habet. Addit Mo-
scicensis loco citi, etiam si hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis cavea-
do scandalam te virtuosum representa-
re licet non fueris, fac propositum e-
mendandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Iactantia, quâ quis se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinantur
de eo.

12. Discordia est voluntatum contrarie-
tas circa aliquod unum, dum unum alicui placet,
alteri vero displicet.

13. Curiositas est inordinatum desideri-
um sciendi, sive per intellectum, sive per sensu-
m, ea qua ad se non pertinent, vel si perti-
nent, major tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscendis quam par sit, inventio novitatum
est excogitatio invidiosorum admirationem pa-
riens, ut fit in sustinendis novis opi-
nionibus, in usu insolite formæ vesti-
endi convivandi &c.

14. Pertinacia est persistencia in suo ju-
di. & asseveratione plusquam oportet.

15. Contentio est sermo contrarius al-

veri. veritatem impugnaus, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, exclusio fidei. Privatiua tunc est dū quis nec credit, nec discredet sed animum suspendit. Contraria dum quis discredet, aut credit esse falsa, quæ proponuntur.

17. Scias pro meliori prædictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personæ sistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eò quòd desideret dignitatem, & absq; eò quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudari,

18. Ambitio ergo præsumptio & similes, ita oriuntur & sunt filiae superbiæ, intellige, specialissimè sumptæ, quòd sint etiam species superbiæ communiter sumptæ. Et hæc de illis in recto potest prædicari; verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiz sunt multæ ac Mo-
scicensis 2. p. Tyrociniij Artis Pœnitentiariæ ¶ de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium. inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicujus oc-
cisi, illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo fa-
cto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicujus in verbis,
illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium juramento
firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata tempora-
lium sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obdoratio seu immisericordia, est, duritia in pauperes denegando elemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154 a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio. S.

ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est despolatio virginis per fractionem claustris virginibus. Differt specie à fornicatione, secundum S Th, l, c. a 6.

5. Adulterium est illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cum conjugata. In primo appendenda est in confessione circumstantia utriusque conjugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usque ad 4um gradum inclusive. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui juris, ipsam invitam ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum. V. Trid, sess. 24. c. 6.

8. Peccatum contra naturam est omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. Inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo; quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundùm Armatam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu
14
tunc
fuo,
quano
Prim
& si
est i
desua
di: 26
15.
um
ctio o
sa vo
snef
De h
tis Po
l. i. d
16.
de Lu
sc: ca
incont
moren
sentia
17.

bitu masculi cum masculino.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si fit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent. Mor. l. i. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus. Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Choreæ Motus sensualitatis De his consule Mosc. p. 2. Tyrociniij Artis Pœnit. §. de Luxuria & Sent. Mor. l. i. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc. V. Luxuria sc: cæcitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipitationem, amorem sui, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem,

D 6

vt non

ut non cogitet de caelestibus, nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit ut homo sapere agat, quæ suum statum dedecent, cum non levi aliorum scandalo.

19. Præcipitatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.

20. Inconstantia facit ut homo non servet propositum maxime de vita emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quam Deum.

22. Odium Dei, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de ejus bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maxime cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Iudicibus &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l. c. § de Invidia. Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam, Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

1. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali v. g. insolentiæ. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominio oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Ioannis, aliquid injuste proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus: Et sic tristani pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de iniustitia in distributione bonorum, sic tristani pertinet ad iustitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tristani pertinet ad emulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tristani proprie pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ proprie acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moysi: & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi

fit -

fit con
assigna
tori.

11.

2. 9.
dia.

atio,
ctio in
patet

Quid l
dicend

D

1. Tra
Alter
munit
ne anim
special

2. 1
est. Li
per ze
um.

3. 2

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

1. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidia. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium, patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communitè seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem, v. g. ut iustitia servetur &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ*, v. g. eo solo quod injuriam sustulimus affecti, & sic ut animus irati satiatur aliena miseria.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gabr. à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Damone.

6. Germina seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. §. de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, tumor mentis & odium. in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales in facto, pugnae seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit &c.

8. Tumor mentis, quo in corde injuria
 versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum
 repetitione causæ, & interiori aspera re-
 sponfione, excogitatione mediorum ad
 exercendam vindictam; ac proinde qua-
 si tumescit mens tali amaritudine re-
 plera.

9. Odium est quo displicet proximi bo-
 num, vel optat malum. Differt ab ira
 Nam iratus non intendit nocere, nisi ei
 qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit
 quasi quædam recompensatio. Perodi-
 um autem intenditur malum abiq; tali
 respectu, sed absolute eo tantum sine, ut
 alicui malè sit, propterea, quòd vel ne-
 quam sit, vel nobis contrarius, vel quia
 ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub-
 elata voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia &
 similia, patebit ex dicendis circa octa-
 vum præceptum. Quid blasphemia, ex
 dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ de-
 sum.

Sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc. l. c: 5. de ira.

12. Seditio est rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.

13. Factio est modum de inferendo danno sive temporali sive spiritali adinventio.

Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2. 2. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

Gula est inordinatus cibi potusq; appetitus. Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur comestatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præproperè. Lautè. Nimis ardentè. Studiosè. S. Th. 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præproperè, quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando

avi-

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat. Ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gola.

4. F. liæ gulæ sunt quinque. 1. Incepta læticia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. l. c. a 6 ex S. Greg.

5. Incepta læticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecundis. Ut sunt impuræ cantilenæ, versus, cavilli, gestus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pellationes in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest pertingere ad cogni-

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita Hoc
 evenit tum ratione vaporum quibus op-
 pletur cerebrum. Tum ratione dele-
 ctationis superflue, ex qua fit, ut mens,
 quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**cedia est tristitia de bono divino, non
 quatenus est arduum & difficile,
 sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile
 & nostrum beneficium, ducens ad finem,
 vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non proprie
 intelligere hoc peccatum pro segnitie
 aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro
 tristitia. v. g. de jejunio incidente tali
 tempore vel alio bono opere, inquantum
 est laboriosum, animo & corpori mo-
 lestum, vel impeditivum delectationum
 mundanarum: talis enim tristitia ex re-
 pugnantia sensualitatis oritur, & ordina-
 rie etiam consensu rationis accedente,
 veniale peccatum est, ait P. M. Nicol;
 Mosc.

3. Septem filia acediae assignantur :
 Pigritia seu torpor. Tedium seu fastidium.
 Evagatio mentis. Pusillanimitas. A-
 versio à bono divino, alias malitia à
 D. Greg. dicta. Exasperatio contra bene-
 monentes, alias rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo
 negligit & omittit facere, quae ex praecepto
 vel quasi ex praecepto tenetur facere. v. g. non
 communicando in Paschate &c.

5. Tedium est, propter quod aliquis in-
 choans bonum opus nauseat super illo, tanquam
 insipidi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descri-
 ptionis non innuit filiam invidiae, sed
 secunda pars : nam nausea super bono o-
 pere est ipsamet acedia, cum sit tristi-
 tia de bono divino. Hinc Bonac. & Fer-
 nandez acediam definiunt per tedium &
 nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quis re-
 fugiens sancta, divertit ad impertinentia, quae
 in cogitationibus versat, & deserens at-
 tentionem debitam distractionem volun-
 tatiè admittit,

8. Pusillanimitas est quâ homo non audeat divina consilia, quæ perfectionis sunt, aggredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D. Gregorio dicta malitia, est tristitia aggravans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum. v. g. si quis in tantum esset aversus à D. o. quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quod sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quod sine ei provisa ad beatitudinem media. v. g. Sacramenta &c. Sed potius est consummata acedia & non filia, ut inquit Mosc.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gusta spiritualium, desiderant in mundo perpetuitatem non curantes gloriam æternam. immo interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponentes temporalia æternis.

It, Exasperatio contra bene monen-
tes, aliàs Rancor, importat quandam animi
commotionem contra ad bona inducentes v. g.
Parentes. Confessarios. Concionatores,
&c

Quid sit desperatio patebit ex dicen-
dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capi- tulum.

Superbia est peccatum mortale ex ge-
nere suo si sit consummata & perfe-
cta, idest, si quis ita excellere appetat,
ut Deo, superioribus, eorumque legibus
subijci nolit. imperfecta, quã quis, subij-
ciendo quidem quibus tenetur, in suo
tantum affectu se magnificat, est p. ve-
niale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
no v. Superb. Quia sine Dei & aliorum
despectu plus justò se efferre, non est gra-
vis deordinatio. Esset gravis cum nota-
bili aliorum contemptu, complacendo
in aliorum notabili abjectione.

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solùm ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumpsit Gab. à S. Vinc: ex S. Th. 2.2 q. 118 a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationali. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale, Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D: Th: 2.2, q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 1.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale. Quod

De
(Quod
liberari
notabili
iustitiæ
mi. v.
veatu
gna in
non e
22. q. 1
6. C
nial e
Th. Q
quod
appet
lautil
ctatio
implic
tùm e
car n
Sam
7.
habet
scopus
brieta
munio

De GRAV: PEC: CAPIT: 97

(Quod intellige quando est ex plena de-
liberatione, & malum quod infertur est
notabile) Quia contrariatur charitati &
justitiæ. Sumpta pro perturbatione ani-
mi, v. g. si quis nimis ardentem commo-
veatur interiùs, vel si nimis exteriùs si-
gna interioris commotionis manifestet,
non est ex suo genere mortalis. S. Th.
22 q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a: 3.

6. Gula ex genere suo solùm est p. ve-
niale Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S.
Th. Quia ex genere suo in hoc consistit
quòd quis inordinate cibum vel potum
appetat, v. g. quia plus, citius, avidius,
lantiùs sumit, quàm deceat, vel in dele-
ctatione cibi sistit non referendo, saltem
implicite ad finem honestum, quod tan-
tùm est veniale, nec ex terminis impor-
tat notabilem excessum. Sumitur ex
Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic
habet Apostolorum 42dus Canon: Epi-
scopus aut Presbyter aut Diaconus, alea atq; e-
brietati deserviens, aut desinat aut certe. In-
munionem privetur, idem statuit Euthimia-

E

nus

98 De GRAV. TEC: CAF:
nus Papa & Concilium Moguntiacum
Cant: 46. Hæc & alia refert Pouodovius
in instructione Confessorum supra 3.
Præceptum.

8. Acedia secundùm genus suum est
p. mortale. Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo., acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th. 2.2. q. 35: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit in
confessione fateri omissionem Sacri, sed
necessarium est p. acediæ explicare, Gab.
à S. Vinc. V. Acedia.

Quæsitum.

*Qua virtutes peccatis capitali-
bus contraria?*

1. Hæ à referentibus doctrinam
Chastianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens.

De VIRT: PEC: CAP: CONTR. 99
volentia Patientia. Temperantia & De-
votio.

2. A quodam in tabula Christiana lo-
co benignitatis ponitur amor proximi.
Loco temperantia & abstinencia. Loco de-
votionis, diligentia.

3. Ceterum possunt etiam sic enume-
rari. Humilitas. Largitas. Iustitia. Ca-
stitas. Caritas. Mansuetudo. Tempe-
rantia. Humilitas contra superbiam.
Largitas & iustitia contra avaritiam su-
pra explicatam. Castitas contra luxuri-
am. Caritas contra invidiam & accidi-
am ut patet ex dictis. Mansuetudo & ju-
stitia contra iram supra explicatam.
Temperantia contra gulam. Descriptio-
nes harum virtutum reperies in 3. Sent.
Thomisticarum: vbi ago de virtutibus
in particulari. Nec placet omnia repe-
tere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

1. **P**eccata in Spiritum sanctum sunt
E 2 sex.

100 De PEC. contra SPIRIT: S.
sex. Desperatio. Præsumptio. Impugna-
tio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ
gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio quando quis abiicit spem
de sui emendatione, Peccatorum remissione,
gratiæ & gloriæ consecutione. Potest autem
aliquando conjungi hæresi, aliquando
absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat
saltim corde tale iudicium, quod Deus
non possit sibi parcere, aut non parceret, si
debito modo se disposuerit, aut quod
impossibile sit ei in hoc statu consequi
gratiam & postea gloriam, est contra fi-
dem. Sine hæresi verò: si quis secum ita
deliberaret. Ego nunquam me dispo-
nam, & ideo nunquam mihi Deus par-
ceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus
spei, quæ expectat quis per virtutem & mise-
ricordiam Dei id, quod secundum legem Dei
ordinariâ non est possibile: v.g. remissionem
peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam
æternam sine meritis, aut solis viribus
naturæ absq; Dei gratia. Et potest con-
jungi hæresi, si quis ita crederet. Et
absq;

absq; hæc est, si ita quidem non iudicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentiæ fraternæ gratiæ est dum qui tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non pœnitendi. S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum sanctum.

102 De PEC: contra SPIR: S.

7. *Obstinatio est firmum propositum in-
herendi peccato propter aliquam delectationem
licet brevem.*

8. *Hæc peccata dicuntur irremissibi-
lia. Non quòd nullatenus remitti pos-
sint, sed quia difficilè & rarò remittun-
tur, eò quòd habeant in se repugnanti-
am ad remissionem, & Dei dona, quæ
contemni videntur.*

Quæsitum

*Quod sunt remedia contra peccata
in Spiritum sanctum?*

*R. Esse sex, secundum Fabium in carna-
tum, 4. p. 1. Primò. Spes de misericor-
dia Dei. Timor de divina justitia. Co-
gnitio veritatis fidei & bonorum mo-
rum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor
de peccato commisso, & propositum ab-
stinendi à peccato.*

DISTINCTIO XI.

*Referuntur alie divisiones pecc-
atorum.*

1. In-

Alia DIVISIONES PEC: 103

1. Inter alias divisiones etiam assigna-
trisolet peccatum contra Patrem,
Filium & Spiritum S. sed de hac divisio-
ne jam egimus dist. 1 n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt
quatuor. Homicidium voluntarium,
hoc est directè factum, Sodomia. Op-
pressio pauperum, ac merces operario-
rum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non
tantùm miserabilis persona, v. g. adve-
na, pupillus, subditus, servus, sed etiam
quicumque est inferioris conditionis re-
spectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur
quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam
ob sui gravitatem velocem petunt ul-
tionem.

6. Peccata aliena sunt novem, Seu
novem sunt modi quibus aliena peccata
nobis imputantur, & continentur his
versibus Iussio. Consilium. Consensus.
Palpo. Recursus. Participans. Mutus.
Non obtans. Non manifestans, Ho-
rum

104 RESOL: aliqua de PEC:

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent.
Mor. de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, amulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, secta, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comestiones & his si-
milia quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoni-
am qui talia agunt regnum Dei non consequen-
tur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum com-
mitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causæ peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quò pertinet passio.
Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte
intellectus. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

RESOL: aliqua de PEC: 105
autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali v. l. ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. sent: Thomisti-
carum d. 75.

OPVSCVLVM

QVARTVM.

De Præceptis Decalogi,

Præcepta alia sunt legis naturæ.
¶ Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E 5

Quod

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad majorem explicationem & semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum, Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

Decalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec jures vana. Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mœchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad iustitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th. apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligant semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia eiusdem,

108 De PRÆC: DECAL:

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Coercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritalis & temporalis. Illa consistit in conscientie puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æternæ. Si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**Oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate: 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissæ firmitate: abrenūtiavimus enim diabolo, & si

PRIMUM PRÆCEPT. 109

& fidem promissimus soli Deo. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th. Opsc. 4. in præsentì.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent; Mor; d 2 & seq. tum in 3. Sent; Thomisticarum d. 13. & seq.

4. Dum dicitur non facies tibi sculptile, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura. S. Greg. l. 9. Epist; 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat; Regi enim Abgaro su-

am

110. PRIMVM PRÆCEPT:

am imaginem misit (Epistola Abgari ad Christum D. & Christi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Rufzel de sancta Cruce dist. 37. vbi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & lindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum. SS. reliquiae enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinae corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de caelo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniae

lonia
stodiv
7.
com
seu h
8
Lac
supra
imper
regit,
dis,
doce
lia est
ciales
hum
ta, u
cui r
creat
perdu
9.
absol
quand
sue p
aliud
imag

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, *actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.*

8. Cultus seu adoratio est triplex: Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est *supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur.* Dulia est *cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a. 2.* Hyperdulia est *cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum.* Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus latriæ: Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, *quando aliquis honoratur propter se & ratione sua perfectionis.* Respectiva, *quando propter aliud.* Pater hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 PRIMVM PRÆCEPT:

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago, Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacrâ, ut nomen: IESUS MARIA. Scilicet propter id quod repræsentant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 2. In Nomine Iesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quam creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quod per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tantquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, dulæ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract. 1. disp. 1. 9. 7.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, seclu-

cluso p
tis co
strum
invoc
et q; 5
12.
cano
rentia
mum j
& glor
beatifi
nem n
tam &
catus
forma
vam,
13.
inter c
differe
ne Ecc
officiu
Sancti
determ
tanqua
m e E

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l: c: q: 5: 3: 1: 1:

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quâ conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l: c. q. 6: hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nò nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colentis, licet

licet simul fiat, & publicè. Imò etſi Sa-
cerdotes ſuperpelliceo iadati recipiant
dona voti gratiâ oblata: hoc enim non
tam ad cultum publicum pertinet, quàm
ad decentiam. Aliæ difficultates circa
cultum privatam videantur in 1: Sent:
Mor: diſt: 6.

*De Peccatis primo Præcepto op-
poſitis.*

14. Peccata oppoſita virtutibus Theo-
logicis, ſc: hæreſis, desperatio & odium
Dei, opponuntur primo præcepto De-
calogii.

15. Item peccata oppoſita virtuti Re-
ligionis, Sunt autem ſuperſtitio, tenta-
tio Dei, ſacrilegium, perjurium, ſimo-
nia & blaſphemia. Si hæc præter convi-
rium addit errorem contra fidem, etiam
opponitur fidei, & dicitur blaſphemia
hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blaſphe-
mia ſimplex.

16. Superſtitio eſt cultus vitioſus quo au-
toritur creatura cultu divino aut Deus modo
indebito. Makov 1: 2: q: 1: a: 1:

17. Tentatio Dei eſt dictum vel factum
ad

Q
ad capi
tur quai
volunta
no v. T
18.
Explic
di: 10,
tibus.
19. l
a: 1: el
præcipue
20.
Quando
non co
quod c
Deo cr
movetur
attribu
venit. S
quo pa
definit
Sanctos.
21. S
2. 2. q
veri De
vana o

PECCATA OPPOSITA III

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciat
tur qualis sit, potentia, bonitate, scientia,
voluntate & similibus. Samuel de Lubli-
no v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacre violatio.
Explicatur hæc definitio in 1. Sent: mor-
d: 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13.
a: 1: est derogatio excellentis bonitatis, &
precipue, divina.

20. Fit autem quatuor modis: 1.
Quando aliquid Deo attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit. 3. Quando proprium
Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit, vel
attribuitur convitiando, quod non con-
venit. Sam: de Lub: v: Blasphemia. Ex
quo patet blasphemiam etiam sic posse
definiri. Est maledicentia contra Deum &
Sanctos.

21. Species superstitionis hæ à S: Th:
2. 2. q: 92. a: 2. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio.
vana observantia.

116 PRIMO PRÆC. DEC.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v, Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creaturae tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lufores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem si futura ope dæmonis prædicantur, Partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiant. Et sic magia superstitiosa definiiri potest. Est ratio quedam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolitis operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium, quando demon apparet ad prænuntiandum futura. & hominis oculos præstringit ne videat deceptionem,

PECCATA OPPOSITA 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs judicant de occultis & futuris, Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regula actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptos loquitur de occultis & futuris

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri, v. g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis,

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere,

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia judiciaria, quæ ex situ motuq. astrorum futura prædicantur de hominum vita & actibus

37. 2. Augurium, cum ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cum ex verbis alicujus absq; eo proposito dictis, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quæ ex lineamentis manuum aliquid prædicitur. Ad hanc vocatur Spatulomantia, quæ aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spaiula alicujus animalis.

40. 5. Sortilegium est cum aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat Fit vel per schedulas extractas vel jactum taxillorum, &c. De his S; Th.

22. q. 95. a; 3

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum,

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th. l. c: a; 8.

45. Hæ omnes species divinationis licet

licet sine
sunt pro
& consul
conditio

d; 8 con

Spec

num

Fumi

46. I

rat, & in

absq; labor

boc non or

&c.

47. 7

eventu

ventis fo

turum sit

quis dor

ideo dor

faustum.

48. 3

tionem

men à na

v; 8. si q

ro figura

PECCATA OPPOSITA 119

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, exceptâ sorte divisiâ & consultoriâ, servatis tamen nonnullis conditionibus de quibus in 1. Sent: Mora d: 8 conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis procurat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2 Vana observatio futurorum eventuum, quâ ex consideratione alicujus ventûs fortuito occurrentis conijcimus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infauftum.

48 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosi dicunt

120 1. *PRÆC: DEC: PEC: OPPOS*
cunt valere contra hydropem, pestem &
febres. Item si quis vanis remedijs tol-
lit fascinationem, v: g: immissione car-
bonum in aquis.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum incen-
tum. v: g: Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certò consecuturum sanita-
tem. Secus si solùm habeatur respectus
ad Deum, à quo humiliter expectatur ef-
fectus. Quali modo etiam licet incanta-
re serpentes. sed ut advertit S. Th: 22.
q. 96. a: 4. plerumque tales incantatio-
nes habent vanas observantias & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi. à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in I.
Sent Mor: d: 10.

DISTIN.

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen Dei tui in
vanum.*

1. Hoc præcepto prohibetur omnis
 Hincordinata usurpatio Nominis Dei,
 Temerè jurando. Adjurando. Voven-
 do & non reddendo. Blasphemando.

2. Iuramentum est *Veritas Divino testi-
 monio confirmata.* Hinc jurare est Deum
 in testimonium alicujus veritatis addu-
 cere.

3. Tres sunt conditiones necessariae ut
 iuramentum debito modo fiat. Veritas,
 Iustitia. Necessitas. S. Th. Opusc. 4. in
 præsentia. Veritas consistit in hoc quòd
 res ita se habeat, vel saltem putatur ita
 se habere ut juratur. Necessitas quando
 agitur de propria aut proximi fama &c.
 Iustitia quòd res jurata non sit contra le-
 gem Dei.

4. Iuramentum est quadruplex. Af-
 fertorium, Promissorium, Comminato-
 rium

rium. Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata. v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum. Execratorium, est execratio Divino testimonio confirmata, v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacræ. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativâ quâ vimur ad subditos, precipiendo & timorem incutiendo, v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanij. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

71 Ut adjuratio sine peccato fiat has præcipuè condiciones exposcit, 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bonâ,

3. Ut urgente rationabili necessitate.
 8. Votum est *promissio facta Deo de hiis que ei magis placent*. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit conditiones, 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario, Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est *cælibatus*.

10. Votum aliud est simplex aliud *solemne*. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*, Solemne est quod *preter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter*, De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor. d 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui *pejerant*. Pejerare est Deum in *testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia*. Irreverentia, est *conditio generalis in omni perjurio imbita*, Adducere Deum in *testem*.

sine veritate licet in re levi, semper est p: mortale. Tantum sine necessitate, est p: veniale. Sine iustitia in re levi, servata veritate p. veniale. v: g: juro, percussam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccant etiam contra hoc preceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo fortè modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quàmvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè v. dicta in I. Sent: Mor: d: 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent. v. dicta l. c: d: 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d: 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v: l. c. d: 11.

DISTIN.

Meme:

1. H
Festi, M
orando,
prapara
& com
necessar

2. S
quo ho
servilib
Quia ta
præcep
peccat
supposi
non ini
3: N
divino
dez in
haber

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices

1. **H**oc præcepto in nova lege in ali-
 quibus immutato : Sanctificatio
 Festi, Missam audiendo, non laborando,
 orando, se ad diem festum per jejunium
 præparando, semel in anno confitendo
 & communicando, Ministris Ecclesiæ
 necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies,
 quo homo vacare tenetur ab operibus
 servilibus ad vacandum rebus divinis.
 Quia tamen (vt docent Theologi) finis
 præcepti non cadit sub præcepto, non
 peccat homo contra hæc præceptum, si,
 supposita Missæ auditione, rebus divinis
 non intendat.

3: Nullum festum in Ecclesia ex jure
 divino est introductum vt docet Fernan-
 dez in præsentis & alij, cuius oppositum
 habet Kovodovius secutus Angelum &

126 III. PRÆCEPTVM

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit, Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clavis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hâc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V, utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à mediâ nocte præcedente vigiliam. Quoad judicium incipit ab ortu Solis

& si

& finitu
Ecclesiæ

6. S

1. Sent

præsen

atque co

diceretur

Sacerdos

clarâ vo

nam tun

Vnde or

nem ex

nus in

tur itaq

se gerat

piè, reli

signand

do ut Sa

diatur.

cium or

quæ per

impedit

stando

do &c.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à vespèris.

Circa Missam.

6. Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent; Mor; d; 16. audire non ita in
præsentia sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere aliàs surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submissè diceret, imò etiam si
clarâ voce in magna populi frequentia;
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nem ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat adinstar audientis, decenter,
piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se
signando, genua flectendo &c. Exoptan-
do vt Sacerdos pro omnibus orans exau-
diatur. Cogitando de Deo cui Sacrifi-
cium offertur. Vel de Dei beneficijs
quæ per Sacrificium offeruntur. Nullum
impedimentum devotioni repugnans præ-
stando v;g. colloquendo, distractè oran-
do &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculis 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. *Attentio* in Oratione potest considerari triplex. *Actualis*. *Virtualis*. *Habitualis*. *Attentio actualis* est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. *Virtualis* est quando quis à principio instituit attendere. & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. *Habitualis* est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g. qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. *Habitualis* non sufficit ad orationem ut habetur in glossa N. N. Constitutionum c: 1. de Officio Ecclesiæ Litterrâ D.

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam S. Th: vocat habitualem) scias ex Cardinali Cajetano, quatuor modis potest quis orando attendere

dere
figit
midia
incip
tione
quò
priù
quib
idem
tur r
Fern
offici
tur d
Se
sum
plic
fican
nibus
conc
T
v: g.
Q
mne
ctis
has

dere. I. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item, quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modo dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundo potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertio, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quarto ad ipsum Deum &c. Hæc omnes, excepta zdâ communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2. 2. q. 83. a. 3. has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps: 108. fulminatam, portat sc: *Oratio ejus fit in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (vt refert S. Greg: M.) urinâ totos aspersit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo asperisionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quòd ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertîa mortis. Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit, Tumulo Completa reponit,

Circa labores.

II. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est quæ servis tantum cōveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Rēpublicæ inservientes, Fernandez p: 1: c: 7: § 1.

12 Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nudina, nisi consuetudo aliud svadeat. Locationes: 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen veratur appellare. 3. Iuramentum in iudicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & de la Cruz in præsentī. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTINCTIO IV:

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**oc præcepto præcipitur, honora-
re, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem, 2. Superiores
in rebus spiritualibus, v.g. Episcopi. Ab-
bates. 3. Superiores in rebus corporali-
bus, v.g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent, v.g. magistri, tutores &c. Fernlo-
co cit. c. 8. § 1.

2. Peccant contra hoc præceptum
non solum filij, sed & Parentes non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum. Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando ut
dies festos & similia observent. Maritus
vxorem contumelijs afficiendo & è con-
sta.

DISTIN.

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. Hoc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominis occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira. Invidia. Maledictio. Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, vnde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite sit volitum.

Et

34 V, PRÆCEPTUM

Et hoc non causet irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, vt si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad iustam occisionem hæc necessaria. 1. vt fiat autoritate publicâ, 2. vt fiat ex causa gravi. 3. vt seruetur iuris ordo. 4. vt sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio,

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est, Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, siue ante siue post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui par-

partem
seu soc
xilium
ciden
mani
vitan
6.
1. au
scenci
nequit
suum
causa
lara
us. 3
uov
2 2. 0
De
7.
plex.
Prim
ra, &

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur; 1. autoritas superiorem non recognoscens. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris; 2. causa justa v. g. damna valde gravia illata: tentandum tamen medium svavius. 3. recta intentio scilicet: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2 2. q. 40. a. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosinae: si enim non pavisti, occidisti: ait S.

Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vita, & sine quibus vita aut deficiet aut abbre-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quavis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Veramq; conclusionem docet Armilla & Mosè: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem:

dem
dam
statûs
ad su
tum,
huc

1
ximo
lent
bente
mort
endan
bus v
cueri
fitas
man

De

11
minu
beni
pecc

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

II. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam elemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & temporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spiritualis ruine præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati

non

non est scandalum. Vnde de error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directè intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v: g. si publicè pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v: g: si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisaicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali

14. Quinq; cōditiones ad correctionem necessariae. 1. ut certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. ut proximus indigeat correctione siue
 ve propter ignorantiam, siue inadver-
 tentiam, siue propter propositum iteran-
 di, & non putatur ab aliquo alio corri-
 gendus. 3. ut ex correctione speretur
 probabiliter emendatio, saltem ad tem-
 pus. Nec tamen facile nobis de emenda-
 tione proximi malè persuadeamus. Cùm
 sæpè emendentur de quibus minùs spera-
 tur. 4. ut fiat eo ordine quo Christus D.
 ordinavit: Si tamen peccatum sit contra
 fidem, aut bonum commune subito de-
 clarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in
 corpore articuli. Quòd si error contra
 fidem prolatus non esset cum pertinacia,
 tunc non posset subito declarari, sed
 secretò corrigi. 5. ut fiat cum opportu-
 nitate, siue temporis, siue loci, siue per-
 sonarum, v: gr. si indigens correctione,
 valde irascitur, probabiliter nihil effici-
 et monitio. Si in aliorum præsentia,
 fortè magis exacerbatur. Quòd si con-
 tinuat malitiam, svaviter occurrendum
 prout fieri potest. Quandoq; expectanda
 persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D: Matt: 18. Si peccaverit in te (idest secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum (vel trium) stet omne verbum. Quod si non audierit, dic Ecclesie. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus vide in 1. Sent: Mor: d: 21. & sequ.

Circa sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dicta Opusci 3. d: 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, &
rei alienæ detentio.

De furto.

1. **F**urtum est ablatio rei aliena invito do-
mino rationabiliter. Distinguitur spe-
cie à rapina (quæ est ablatio rei aliena publi-
ca) ut docet S. Th: 2. 2. q. 66. a: 4. Et
sic circumstantia rapinæ est necessariò in
confessione explicanda.

De simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi
vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali
annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem
religionis. Quia res sacræ indignè tra-
ctantur si pretio temporali commutan-
tur. Est etiam contra iustitiam, si ven-
ditur id quod debebatur. v: g: si Paro-
chus vendit confessionem. Item dum
res carius propter consecrationem v: g:
calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Con-
ventionalis. Mentalis. Realis dum exhi-
betur vel promittitur res temporalis pro re spi-
rituali actu vendita & tradita,

142 VII. PRÆCEPTUM.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus.

Mentalis est dum traditur temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionione & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur simonia offerendo quancumque rem per modum pretij pro re sacra. Vnde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, ut gratias precibus, adulationes &c. habet modum precij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si in-

ten.

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Ths explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceperet preces intuitu emolumenti temporalis,

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* ut g: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*,

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominiũ mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominiũ accomodantis, ut patet in veste accomodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus justitiæ. justitia est perpetua & constans voluntas jus suum unicuiq; tribuens. S. Th, 2.2. q: 58. a: 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est quâ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum. v: g: inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex justitia legali.

16. Iustitia distributiva est, quâ damus unicuiq; debitum secundum merita. v: g: duo concurrent pro dignitate obtinenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v: g: à probitate morum, &c.

18. Commutativa est, quâ damus unicuiq;

*Cuius sum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptio-
ne & venditione.*

19. Obligatio restituendi ex tribus capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex injusta acceptione seu actione. 3. ex utroque. Obligatio ex re accepta, v: g: habeo rem alienam ad tempus, quo e lapso teneor eam reddere. Obligatio restituendi ex injusta acceptione tunc est quando damifico proximum nihil retinendo. v: g: comburo domum. Ex utroq; quando rem alienam detineo damnificando v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad sequentes versus.

Quis. Cui Quod. Quantum vel ubi.

Quo tempore. Quove

Ordine, sive modo. Te rogo mente notes;

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales. v. g. partus pecorum. Mixti, v: g:
fructus vinearum. Merè industriales.
v: g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituen-
da,

146 VII. PRÆCEPTUM

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata, Levis, Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt, v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt, v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes, v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso sed non observato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

*Non loqueris contra proximum tuum
um falsum testimonium.*

1. Hoc

H
stimo
tum
ratio
tur
einer
&c.
cioco
2.
in pre
quod
num.
sum,
3.
offic
est ob
tilit a
proxi
4.
som.
pecca
tum.
5.

HOC præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murruratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertij. includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud iocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in noeuementum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij, 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est denigratio fama alterius

per verba in ejus absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub: 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliquare, voce prolata opinio.* Honor est exhibitio *reuerentia in testimonium alicujus excellentia.* Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* v: g: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio: quia per convicium repræsentantur mala sive pœnæ culpæ. v: g. dico, es cæcus est convicium. Dico es fur est convicium, sed non tantùm secundùm S: Th: 2. 2. q: 72. a: 1.

8. Quando dicitur *desectus inorationu seu indigentia est improprium.* v: g: si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *quærela cum impatientia, in hi, qua homo patienter ferre deberet.*

10. *Sufurratio, est quâ quis obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.*

11. *Derisio, quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c,*

12. *Detractio multipliciter fit, 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum malâ intentione factum. 5. negando bonum alterius 6, malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigidè laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his.*

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit. laudatq; remissè.

13. *Fama sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illâ materia in qua infama sit, ut docet Mose: cum Lessio. v. g: dicendo. hic homo tali virtute apud homines*

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non conftet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen inponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij. De la Cruz exponendo *Matavum præceptum*, cum Bannez & Soro.

15. Honor restituendus. t. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentiz, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeium.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paris conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigitur, nec plùs ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait L. illius. Scias, magis humilem
veniam

venia p
hiben

18. M
alicui e
morre

19.
simpli

bum o

um vel

Maledi

referun

maledi

Alias b

dicend

20.
vel ex

perfect

tempo

fectus

le licet

Armi

ti H

dicendi

vnan A

vel non

venire petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quæ quæ imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum v: g: mortem infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relata ad Deum vel ad bona hominis, est p: mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Iob peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione. est p: veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira, esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira noller tale malum. Armilla ex Caic. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v: g: unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA

152 VIII. PRÆCEPTUM.

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur uni parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus iudicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

I Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quoad actum externum, no-
no & decimo quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcumque
aliud, sed contentatur illâ delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quòd in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est
quando voluntas nec consentit nec dis-
sentit.

sentit expressè, sed permittit durare cogitatione. n & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

De PRÆCEPTIS ECCLESIAE

P Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 1. p: Tyrocinij artis poenitentiarum: 3. §. 3. scilicet confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est *fructuum jure questionum pars decima, quae ministris Ecclesiae quotannis solvitur.*

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministris Ecclesie commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 2. d: 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet die Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est, de consuetudine obligantes loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit: hæc die non conceditur usus lacticianorum, tempore Paschali

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticianorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festam.

SS. Trinitatis, in eodem regno, conceditur vsus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Ieiunia consuetudinaria in Vigilijs B.V. Mariæ (ieiunium autem in Vigilia Assumptionis est de iure communi) non sunt sub p: mortali observanda.

OPVSCVLVM

QVINTVM.

De Sacramentis

DISTINCTIO I.

De SACRAMENTIS in GENERE

Sacramentum variè sumitur.
 1. Pro iuramento. 2. Pro am-
 orum & principium secreto. 3.
 Pro mytherio. est autem mytherium res di-
 vina occulta naturalem cognitionem excedens.
 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacrae.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacrae: sanctificantis nos. S. Th: 3. p. q. 60. a. 2

3. Per signum, intellige signum ad placitum scilicet divinum. hoc est ex institutione Christi D: Sacrum, Secretum, Practicum, quia gratiae conferendae, permanens, sensibile.

4. Per rem sacram intellige gratiam sanctificantem. quae ratione Crucis, imagines, ceremoniae sacrae, figurae veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem. quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiae demonstrativum, vitae aeternae prognosticon, id est, praenunciativum. S. Th: 1. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: a 3.

6. Tria in Sacramento reperiuntur. Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-

158 De SACR: in GENERE.

cramentum simul. v: g: in Baptismo *Sacra-*
mentum tantum est exterior ablutio. *Res*
tantum, est gratia in Baptismo collata.
Res & Sacramentum simul est character, S.
Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autē *Sacramen-*
tum tantum, quod significat tantum. *Res*
tantum quod significatur tantum. *Res &*
Sacramentum simul, quod significat & ii-
gnificatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria con-
currunt. Materia, id est, res aliqua senti-
bilis. Forma, id est, verba, & intentio
Ministri: In Sacramento Matrimonij
sufficit aliquid loco verborum, v. g. nu-
tus, vel aliud signum exprimens con-
sensum.

8. Eugenius IV in literis vniuersis, hoc
ponit discrimen inter Sacramenta novæ
& veteris Legis, quòd si Sacramenta vete-
ris Legis tantum significaverint gratiam,
Sacramenta verò novæ Legis etiam cau-
sent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta
novæ Legis habeat vim productivam
gratiæ, sacramenta verò antiquæ Legis

non

De SACR: in GENERE. 159

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad dandam, ritè suscipientibus, gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali The: mistarum P. Gonet. de Sac. c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut Deus auctoritative & ut causa principalis, instituit Sacramenta, ut homo verò p. potestatem excellentiæ. & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Christus D. Trident: sess: 7, can: 1. Præcipue propter justificationem & salutem æternam. Hic enim principalis finis & necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem, quæ est justificatio & salus nostra, triplex assignatur à S: Th: 3, p. q. 61, a: 1. necessitas instituenti Sacramenta, sc: ut homo erudiatur, humilietur & exerciteatur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter sua na-*

160 De SACR: in GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur, se-
corporalibus subjectum cognoscens, dum sibi per
corporalia subvenitur. Preservatur etiam à
noxijis actionibus per salubria exercitia Sacra-
mentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hæc autem Sacramenta fue-
runt, externa protestatio fidei in Mel-
siam futurum, & Sacrificia. illa ordina-
batur ad delendum p: originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum: p. actuale, Bonac: de Sacramentis
q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ
ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione Sa-
cramenta. Cùm alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th. 3. p. q. 65.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3, p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moysaica seu scripta fue-
runt

De SACR: in GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Eius Panum Propositionis. Oblatio victimarum, Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1. 2. q. 102. a: 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l: c: dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

162. De SACR: in GENERE:

vt solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Paptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito potest mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesie S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem et Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesie, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum. adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia celsarunt. Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorum materia remota & proxima, Remota est inter quam & formam aliquid mediat scilicet materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

aqua, in Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia panis & vinum, absentia, ait N P. Salazar. in Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, olei benedictum. In Ordine res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Unctioe, unctio. In Eucharistia, panis & vinum vt præsentia, vt insinuat N:P: Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remota. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo, dico, no nino. Accidentalit, dum servatur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico, abluo.

*De Ministro & Subjecto, ubi &
de Intentione.*

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 De SACRAM. GENERE.

Legis est Sacerdos, excepte Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subiectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum vt fœminæ, alij Extremæ vnctionis, vt sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est presens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, vt quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3. p. q: 64, a: 8. ad 3. vocat habitualem. quæ quæ ex virtute intentioni actuali non retractata perficit opus.

27. Ministri intentio necessariò requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis. S: Th. loco cit. Sufficit autem vt minister habeat intentionem generalem.

L
tem f
quod
18
scipie
Nam
rio.
fici
De p
19.
tem ex
gratiam
sed eti
liter ra
ter cau
30.
perato
cramen
tis, qua
31.
menta,
Commu
ria habi
alias Sac
quæ con
euiusque

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quã conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscuiusque Sacramenti effectum.

166 De SACR: in GENERE.

32. Gratia omnibus sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale comparatur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsomet augmentum gratiæ sanctificantis.

23. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In penitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

D
nis d
catoru
ad ma
num :

38.

auxilia

39

tur au

deitari

prolis

40

Gratia

gratia

crame

lem fi

jungit

auxiliu

6. J. a

lent, e

fori.

D

41

sonat a

De SACR: in GENERE. 169

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum: & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico: Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. §. advertet. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Characterè.*

41. Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur, Character Sacramentalis definitur à S. Th. 3. p. q. 63. a: 4.

Signaculum quoddam spirituale anima indelibiliter impressum, ad suscipiendum vel alius tradendum ea que sunt Divini cultus.

42. Est triplex, Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli lecernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletâ inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletâ inter se differunt, ex quibus coalescit vnum specie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ord. disp: 1. §: 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt, 44.

De SACR. in GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3. p. q. 63. art. 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subiectatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contestata.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit,

Peccatum plangit, & in altari sacramenta tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. Imò, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H

sci-

170 De SACR: in GENERE.

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sexto, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam vñtionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D, loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratia.

49.
rio &
non p
non i

50.
essent
tione
crame
cerem
in acti
Sacra
cessit
excuse
fusio,

De

'S
publica
Sacram

49. Item ex his Baptismus, Confirma-
tio & Ordo imprimunt Characterem &
non possunt iterari, Reliqua quatuor
non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex:
essentialis, in materia, forma, & inten-
tione consistens, estq; de necessitate Sa-
cramenti; & accidentalis consistens in
ceremonijs Sacramentalibus, videlicet
in actionibus Religiosis, quibus decenter
Sacramenta ministrantur, estque de ne-
cessitate præcepti, nisi parvitas materiæ
excuset; talis Ritus est immersio, vel in-
fusio, vel aspersio in baptismo.

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBVS.

Sacramentalia sunt actiones, vel etiam
res sacra ad colendum Deum autoritate
publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu
Sacramentorum, vt exorcismus, vel ordi-

172 De SACRAMENTAL.

nantur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, vt benedictio fontis baptismalis &c. vel imitando Sacramenta, imitantur autem, producendõ aliquam sanctitatem, vt aqua benedicta causat remissionem p venialis. vel causando quasi sanctitatem, ut herbæ benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2 Sacramentalia communiter numerantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens,

Per *ly orans*. intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspergio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio*, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur tinctio pectoris.

Per

Per ly
all
vel
ad
Per ly
dic
ner
3
cra, v
dictio
cerdor
Christ
tum, c
confe
4
corpor
missio
debita
& rug
de dic
alia

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hae enim reducuntur ad poenitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multae actiones sacrae, ut Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c, admixtio aquae vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, ut: g: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & poenae ipsi debitae sicut & expulsionem demonum, & rugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2, Sent: Mor: dist: 10. ubi & alia reperes.

De Sacramentis in Specie.

DISTINCTIO III.

De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismæ

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat, Triplex assignatur; Fluminis, Fluminis & Sangvinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad regenerationem spiritualem.

Fluminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in.

q. 66.

quans
2.
sti De
Chri
anne
p. q.
te n
ven
3.
se nec
dam
te pr
neces
tern
gent
nem v
hocel
poten
vita
rium
nam,
tur, i
na, u
4.
no i

quantū vices Baptismi fluminis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth. 13. Christus Dominus fuit in Iordane à Ioanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. p. 9. 66. art. 2. Est necessarius, necessitate mediij ad salutem æternam, nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan: 3.

3. Duplīciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & mediij. Illud est necessariū necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate mediij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato,

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incepit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergò præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: dist. 11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi. Item, quæ dixi supra, dist: 1 n: 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalıs, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan, 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quàm in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum Iud Matt: 29. *Baptizantes eos, id est abluentes.*

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asper
to mo
Ecclesi
culer.

8.

prizo i
sancti
mus g
&c.

9.

dicend
prizan
quia
Græci
sonam
zante

In Nom

10.

rum T
da. E
Nomin
tar. E
sancti,
notat.
Nomi

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti Amen.* Matth: ult: *Sentes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, *baptizo te*: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimeanda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritûs sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly*, *Nomen*, importat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, ut solenniter baptizat. Bonac, disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Caiet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maxime necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judaeus valide baptizat, si caeteri concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrant ad Baptismum, quorum vnus aquam fundit, alter vero formam praefert, non valet Baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes*, Matth. 28.

Et

Et sic
ne, n
non ce

15.
quibus
praecip
lis, &
praeco
peccato
teriori
fusio
ac don
sunt a
scilicet
est voi
ad par
effectu
Pra
tution
stone
ritatis.
Concl

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quia
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

15. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1mus &
præcipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptismum
præcedentium. 2dus, est totius penæ
peccato debitæ plena remissio, absq; ul-
teriori satisfactione. 3tius, est infu-
fusio gratiæ sanctificantis & virtutum,
ac donorum eam concomitantium. 4tus,
sunt auxilia fini Baptismi proportionata,
scilicet, ad Christianè vivendum. 5tus,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita. 6tus,
effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent: Moral: d: 19.
Concl. 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendum instructionem; hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocent.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati

zati,
festa
men a
rur e
2.
insti
ditio
ma C
clia
Ita in
3
insti
super
puer
quan
quia t
mitte
xit,
mitto
resta
Nec e
potius
stum
4.
est sin

zati, sub præscripta verborum forma, ad perfectam vitam spiritualis ætatem, & Christi nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S. Th. 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Cœnâ institutam. Et patet ex usu Ecclesiæ consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavisset quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos*, nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem in ipso die Pentecostes: cum potius contulerit huius Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem, sed

182 De CONFIRMATIONE.
sed ad benè esse, vtpotè perfectionem
salutis operans. Hinc spontè, & non ex
contemptu illud omittens, venialiter
tantum peccat. S. Th. loco cit. ait, S.
ad 4r

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est
Chrisma, seu unguentum ex oleo oliva-
rum, & balsamo confectum, ab Episco-
po consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramen-
ti est unctio in fronte per modum crucis
facta. Dixi, *in fronte*: vt neque propter
erubescenciam, neque propter timorem
nomen Christi confiteri prætermittamus.
Dixi etiam, *per modum Crucis*, alias forma
Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscien-
tiæ nitorem, balsamum, bonæ famæ o-
dorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Sí-
gnote signo crucis, & confirmo te Chrismate
salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiri-
tus sancti Amen.*

D
9.
rias
temp
renti
ciden
us ex
10
lencia
netur
am ell
mo;
sario
verbu
teri n
gnare
11,
esse ill
signar
& sic
termi
12.
smate
verbu

De CONFIRMATIONE 183

9. Adverte : Sacramentorum materias & formas Antistitum cura ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem, Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio sacramentalis est necessario exprimenda, Et quidem utrumque verbum debet exprimi; cum unum alteri non æquipolleat; aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo crucis*; quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *chrismate saluati*; quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recorderetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dianoze relatus, V. Ordinis subiectum: Nam, non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consulte Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

De CONFIRMATIONE 155

16. Confirmatio confert Gratiaē sanctificantis augmentum, ac quaedam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritualis cognatio, vt in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: less: 24. c: 2. Tertiò, confertur character, per quem baptizo traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

**De SACRAMENTO
EUCCHARISTIÆ.**

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refectiōem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnus tantum Eucharistia Sacramentum. Ecclesie auctoritate ducti confitemur, Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem vnitatem S: Th. 3. p. q. 73. arti 3. ex vnitae finis desumit, qui est, vna refectio spiritalis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula, Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiabatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Ellis

Illis
ego da
promis
manduc
pæcep
s. E
Eucha
medio
liter. l
vt fide
lein. T
clesia.
Amori
rò, ut
vt detu
6. S
defacto
necessi
aliàs si
quod e
necessi
carnem
nem, nor

De EUCHARISITIA 187

Illis autem verbis Ioan: 6, Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis &c. præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sic realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectioem spiritualem. Tertio, ut detur Sacrificium in Ecclesia. Quarto, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hereditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & de facto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Ioan. 6.

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex siligine potest validè confici: cum ex grano tritici in qualis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 74, art. 3.

S. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latino- rum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesiæ ritum, in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem vsq; ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabili- or est Latinorum, ut probat S. Th: q. 74. art: 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum, *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: ut habetur *Exo- di 11.*

10.
nis Ch
verè vit
& hoc
Christi
Item ad
sto vnic
20, Vi
vitis vera
quia Ch
consecr
art. 6.
11. E
Christi
Consec
est Calic
menti, n
multis eff
Omitte
non est
De M
12. S
secratio

10. Materia Consecrationis Sangvini-
nis Christi, est omne vinum, modò sit
verè vinum. Est autem miscendum aquâ,
& hoc ob sangvinis & aquæ è latere
Christi fluentium repræsentationem.
Item ad significandam populi cum Chri-
sto unioem. Aqua enim populos, Apoc-
20. Vinum autem Christum: *Ego sum
vitis vera*, Ioan: 15. significat. Tandem
quia Christus Dominus dilutum calicem
consecravit, vt probat S. Th. 3 p. q. 74
art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis
Christi, est, *Hoc est Corpus meum*. Forma
Consecrationis Sangvinis Christi. *Hic
est Calix Sangvinis mei, novi & aeterni testa-
menti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro
multis effundetur in remissionem peccatorum.*
Omittendo, *ly enim*, secundum multos
non est p. mortale.

*De Ministro Consecrationis & Eu-
charistie.*

12. Solus Sacerdos est Minister Con-
secrationis, vt patet ex 1. ad Cor: 11.
ibi.

ibi. *Hoc facite in meam commemorationem.*
 Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
 Licet autem sit hæreticus, validè, sed
 sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habere in manibus duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, utraque manet consecrata, secundùm communem DD. in Summa Diana, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz. q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th: 3; p. q: 82. a: 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subjectum Eucharistia est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Plures autem sunt dispositiones, his verbis contentæ:

D
 Lotus,
 Conti
 ratus
 Lotus,
 est rati
 Stomach
 junus,
 censuris
 de pecc
 confess
 Paratus
 v: g sic
 16.
 obligat
 nem, 1
 docente
 antiqui
 tritione
 post Co
 endi.
 17. S
 sola cor
 habet co
 habet ta
 vult illi

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & aptus
Contritus, falsus, mundus, rectèque pa-
ratus,

Lotus, id est, baptizatus. discretus, id est rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejuniò naturali. Aptus, id est, censuris nò irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Falsus, id est vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v; g fidei, spei, charitatis &c.

16. Consciùs ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confessionem. Trid: sess. 12. c. 7 Imò oppositum docentes excommunicat, Can: 11. Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datà copià Confessarij, post Concilium Trident. non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suæ religionis

gionis infamiam, quam ille concipiet. Gab à S. Vincent & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in resumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, Manducare utroque modo, est
non

non sol
percipere

20. S

1. afflig
examen
contrar
ritualer
fructu,
tüm.

21. I

p. mort
Eu-hari
culum a
sta est
vita non
co cit

22.

mel in a
ceptum
in Cath
chi licen

23. C

ad annos
sess: 13.

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & Spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit. 2. 11.

22. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trident. sess. 13. Can. 9. Annus discretionis in

I

pre:

præsenti non tunc censetur quando dofi
capaces sumus, & confiteri tenemur, sed
tunc dum Sacramentum Eucharistiæ re-
verenter ac devotè suscipere possumus.
Quod licèt accidere soleat dato perve-
nimus ad annum decimum vel undeci-
mum, attamen non tantùm consideran-
da ætas, sed etiam industria, ingenium,
consuetudo, & iudicium prudentum.
Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentia-
ria.

24° Magister Soto dicit, ante deci-
mum annum potest puer communicari,
si sit vivax. Vitanda tamen aliorum of-
fensio, si valde parvulis quàmvis sagaci-
bus publicè conferatur.

25, Exploratores talium puerorum
duo debent considerare: scientiam &
affectum, an cognoscant, quid in hoc Sa-
cramento contineatur. Deinde an in af-
fectu ante sumptionem vehementer desi-
derium habeant, in usu verò aliquam sva-
vitatem spiritualem vel gaudium senti-
ant. Mosc. loco cit.

Effecto

Effectus:

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus, Proprius & principalis est, quòd conferat Gratiã per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali; quia per modum cibi & potus spiritualis, hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri Gratiã per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est oblatio externa, rei alicujus permanens

mentū, Deo facta cum rei immutatione in pro-
 restationem dominij, in vitam & mortem sue
 creature. Explicatio si placet, videatur
 apud nostrum P. Labaz. in 3. p. tract. 2
 d' sp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in spe-
 cie & legis Gratia sic definitur. Est Sa-
 crificium Corporis & Sangvinis D. N. I. C. sub
 speciebus panis & vini consecratū. Congruè
 autem vocatur Missa, eò quòd oblatio &
 preces ad Deum mittantur, sicq; illorum
 verborum; *Ite Missa est.* sensus est, abire
 licet, quia oblatio & hostia salutaris,
 jam transmissa est cum precibus ad De-
 um pro vobis. Hugo de S. Vict. l. 2: de
 Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp:
 8' de Euch. dub: 11. in Eucharistia alia ra-
 tio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam vt
 Sacrificium, respicit Deum directè tan-
 quam terminum ad Quem: ipsi enim of-
 fertur ad gloriam & honorem propter
 bonum nostrum. vt Sacramentum, re-
 spicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut a-
 limentum spirituale animæ.

Vt
 comp
 crame
 licet
 hanc r
 go & a
 4.
 ritutu
 ibi: S
 meam
 tuiff: A
 ut ipsi
 Sangv
 5.
 Sacrifi
 eorum
 fio ait
 bi offeri
 um. Et
 implem
 mur D
 6. S
 ut pate
 licet in
 ficem

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hâc tamen peractâ, permanet. In his ergo & alijs est discrimen;

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sessio 22. c. 2. ibi: *Si quî dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alijs, Sacerdotes offerrent Corpus & Sangvinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Scieodum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex definitione sacrificij. Nam licet in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Mis-

lam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in penitencia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistia, etiam non integritas, salvatur in vna specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v: in 2. Sent: Mor: Dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3.

q. 82. a: 4: sex numerari partes Missæ.

1. Præparatio 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

tionem.

secrati
quam
tionem
ferimus
ristiz,
nica.
à festi
9. F
plex.
detur.
cijs acc
peccati
novo c
Atte
cium c
secund
um, pr
rium.
10. S
mediate
priman
eata mo
tum. Et
Non eei
operato

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. Unde & memores Domine &c. Offerimus Majestati tuae, 5. Perceptio Eucharistiae, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem. Sacrificium dicitur laetiticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3tum, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediate ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex ~~atrito~~ contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediate ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tia. Vterq; enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen ſacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia ꝑ hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deſectatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & infalſibiliter. Ita ſapientiſſimus meus Profeſſor, & Cathedraticeus Viennenſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poſteſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licet per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v; g; attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen ad iuncta, virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem.

tempor
ſolvent
torio, i
& infal
munite
Virtute
litur to
rea diſp
pro qui
dificatu
fectum

13.
dignita
bus, in
Ministr
& prin
eſt infin
rum, &
deſt rep
vina m

14.
ſeu fruc
ex app
Vniver
cium M

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum; pro quibus offertur, quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi.

stiano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: verbo, Missa, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente[m] alteri applicare, non tamen potest pro eo eleemosynam accipere, vt determinavit Alexander VII: damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, stola & Casula, Stola servire potest

potest
la lobo
pro ei
esse b

Qu
hibet
minam
rem m
test ne
& Mar

16:
às Fests
brare
brare
dando
cessitat
am des
stante
stro, v

17.
tunc d
Patet
stum n
tionabi
ctis. C

potest pro manipulo & è conuerso, vil-
lalobos & alij. Imò stola seruire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
mnandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test necti, si altera pars non sufficiat. sã.
& Marchantius.

16: Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit sollemnissimum) quàm cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Festo pro
dando viatico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, vt probat Bonac,

17. Si Missa diei sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Patet ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa Votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
ticulari.

ticulari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap. Cùm creatura. de celebratione Missarum.

18. Circa Communionem hæc advertenda. Imò, sumptâ Hostiâ, non statim squatur. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam e. si manè, de Consecr. Dist: 2. est abrogatum. 3tîd. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingvâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhareat. Si plura petis, v. 2. Sent: Mor: de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

De SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio Necessitas huius
ius Sacramenti.*

1. **P**œnitentia vt in præsentî: Est sacramentum in actibus pœnitentiæ & absol-
ven.

ventu consistens, à Christo D. institutum per
mandatum iudicij emendativi ad peccatorum re-
missionem. Vel etiam secundum Mistic;
Sacramentum remissionis peccatorum post Ba-
ptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolo-
mus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo
patet: Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Chri-
sto D. institutum, quando post Resurre-
ctionem dixit: Accipite Spiritum S. quor-
um remiseritis peccata, remittuntur eis, &
quorum retinueritis, retenta sunt. Trid; lecti.
14. c. 1.

Finis institutionis huius Sacramenti,
ut peccator, qui per peccatum à Deo re-
cesserat, per gratiam in pristinam amici-
tiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacra-
mentum Pœnitentiæ, est necessarium ne-
cessitate mediæ ad salutem æternam, sal-
tim in voto, dum abest copia Confessarij

Adverte. Quando per Sacramentum
Pœnitentiæ in voto susceptum iustifica-
mur, requiritur dolor perfectus, seu
Contritio,

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th:

*Materia huius Sacramenti in
• communi.*

5. Materia remota huius Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc & alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De
8.
prius pr
posito
9.
prius pr
ratem
satisfac
nas in
finis a
aliâs
rec er
Sed d
motio
nis er
eritio
autem
pter p
propre
Sun
ob qu
sc, am
dacibi
10.

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est dolor de peccatis assumptus propter poenas inferni, vel propter desertam peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter poenas inferni &c. non designatur, quod finis attritionis, sint poenae inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, poenas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter poenas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia: ob quae detestari possumus peccatum, sc. amissio gratiae & gloriae: sed haec reducibilia ad praefata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, iustificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, scilicet quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam, Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corrueritis, propterea quod vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha

Eucha
sâ co
pam
Pu
ficer
in act

14.
dore
Armi
15.
Imò,
2do.
mus
Quod
tur te
2. p. T
annua
16.
obliga
tingin
caci m
allega
Nor

De POENITENTIA 20

Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi, nisi præmissâ Confessione. Trid; sess; 13. c:7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio. S. Raym. apud Armillam. v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat. Imò, in articulo, & periculo mortis. 2dò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Vols. 2. p. Tyroc; artis Pœnit; de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 3; allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

num hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis, conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap. utriusque &c. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesie & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel ferendæ sententiæ.

Condâ.

De POENITENTIA 24

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, & verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v^g ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ &c,

Lachry.

Lachrymabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas:

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationabili facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possumus. Confessio materialiter.

D
rialiter
Formaliter
rialiter
19.
cessario
re poen
nerur ta
quantam
eu, qua
catur su
noriã
cit medi
Bonac:
bus neg
ria, qui
ur con
C
20. C
quoddam
alia est
us specie
stantia ac
cit vt præ
cie distinc

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra mo-
raliter

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re pœnitens circa peccata mortalia, te-
netur tantam inquisitionem præmittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
seu, quanta iudicio prudentis viri judi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriâ revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa,
Bonac; ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
riæ, qui diu non Confessi, magis tenen-
tur conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens
quoddam actus humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alteri-
us speciei malitiam habens, v.g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit vt præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem
actu

214 De POENITENTIA

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra justitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quod pecans contra distinctam virtutem faciat, v. g: dum furatur 20, florenos, est circumstantia aggravans, eo quod peccato nova ratio modalis accrescat, sc: majoritas injustitiæ. Gangericus in annot. in Summulam Caiet: v. Confessio. Quòd si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Per

Per
plex
Per
dalux
Per
ci fac
comm
non fa
sacro.
Per
ment
Per
nis.
Per
tia m
Per
tia te
dum
cessar
23.
um di
Trid:
aliquo

De PONITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2. Moral. dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus. Trid: sess: 14 Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij, Quòd si non pos-

possit haberi: exprimat poenitens numerum vero similem addendo *plus vel minus*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plus minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plus vel minus* extendi ad decem. & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actus. Sant enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, vna v. g. copula maris & feminae, unum homicidium: hæc autem consummatio actus, ita distingvit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormi-
mivit

mivit, tenetur numerum copularum
explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio
voluntaria poenae pro peccato, à Confessario
imposita ad placandum Deum cum proposito
cum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impone-
re culpis proportionatam satisfactionem
juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14.
cap. 8. Dixi, juxta prudens arbitrium. Nam
magis attendenda praesens poenitentis dis-
positio, quam culpae praeteritae gravitas.

26. Opera externa, quae imponi pos-
sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
poenalia carnis, quales sunt mortifica-
tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
spiritualia, v. g. celebrationes Missarum,
auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia o-
pera misericordiae.

28 De POENITENTIA.

Implens poenitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor. dist 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constet incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. Si teneri aliquo vinculo.

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. Si teneri aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensionis.

29. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatū tuū, in Nomine Patris & Filij & Spiritūs S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: Absolvo te ita communiter D. D. Ly tamen à peccatū tuū non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum: Ego absolvo te à peccatū tuū, hic est: ego tibi confero gratiam, quam.

De POE

um est ex se

in forma v

contritus &

Quæ servand

communicati

linandos, q

in approband

ri dist: 64.

De Ministr

2. Solus S

menti Pœn

nas, sed habe

32. Jurisdic

ceitas, quæ b

bernandos a

gndos.

Alia est ordi

chasia haberi

et Papa, Episc

lgata, datur

lem habent

De

34. Casus

manum est ex se, remissivam peccatorum. Sic
nim forma verificatur, licet quis acce-
lat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolute ab
xcommunicatione, non tam pertinet ad
Ordinandos, quam ad pro Confessionibus
approbandos. v. tamen dicta in 2.
Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sa-
cramenti Pœnitentiæ: non tamen o-
mnis, sed habens Jurisdictionem in hoc
sacramento.

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est
potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos
gubernandos ac in regnum cœlorum diri-
gandos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Or-
dinaria habetur ex vi officij. Talem ha-
bet Papa, Episcopus, Parochus, &c. De-
legata, datur ab habente ordinariam.
Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales,
alij

220 De POENITENTIA.

alij Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, scilicet hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ.

35. Conditiones Ministri Pœnitentiæ, quinque numerantur:

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tanta debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus. 2dò, ut valeat cognoscere circumstan-

D^r P

ntias spec
aggrav
ritutio bo
noris. 40
habens a
m &c. &
tos, censu
em de irre
ositio neces
æ remedia

38. Scire
o se gerer
modò enim
uendo, mo
neitando,

39. Ad
pet ut sit
cium Conf
eret. Item
datus,

40. Sac

D. POENITENTIA 221

stantias speciem mutantem, & notabiliter aggravantes. 3to. quibus, annexa restitutio bonorum corporis, famæ, & honoris. 4to. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicacionem &c. & sic tenetur scire casus reservados, censuras, saltim communiore, & idem de irregularitatibus. 5to quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem. modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliqua censurâ innotatus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum Confess-

222 De POENITENTIA.

fessionis, triplex peccatum committit: Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacri-legij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacr: Pœn.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. vndè primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, vt refert Opatovius de Pœn. disp: 13. q. 1, mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi quâ iudex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno calorum. S. Th. q. 17. suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesia, una Scien-

De l

scientia, qu
entia, sed
e aut indign
quæ consist
di, vel no
absolutioni

E

43. Ex T
merat effect
missiva mor
tio pœnæ
tu pœnæ t
per, si sic fer
remissio ve
tutum, & t
Bonac: a
rorum & o
labar revo
rorum.

44. Incl
porali pro-pe
ramentum s
pensatione.

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in *authoritate judicandi de dignitate aut indignitate pœnitentiæ*. 2dat *Potestati*, quæ consistit in *authoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam absolutionis*. ex S. Th. l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ: 1. gratia remissiva mortalium, quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac; addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli; Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccati actualibus debite, extra sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

224 De POENITENTIA.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionibus & satisfactionibus Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ vt docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn. cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à Deo.

45. Indulgentia distingvitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privata, applicando suam satisfactionem, vel applicando vt satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publica. Nam dispensare Thesaurum Ecclesiæ

7
 fia non
 cesserit
 46
 à lubila
 Iubilæu
 & com
 47. V
 distinc
 Opat: d
 tant.

48. In
 gentia pl
 pressis a
 condition
 49. C
 Iubilæu
 numerar
 Ieiunium
 6. Com
 Trac
 immedi
 facit Dig
 son Gar
 fit.

si non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Jubilæo sed accidentaliter, inquantum Jubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat: d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est *Indulgentia plenaria, tum alijs gratijs in Brevis expressis; auctoritate Apostolicâ concessa, his qui conditiones impleverint.*

49. Conditiones ad consequendum Jubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnit: annecti immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij idem fit.

DISTINCTIO VIII.

De CENSURIS.

Censura est *pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesia bonis privans.* Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspensio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præfenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur.* Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Tolerum.

3. Excommunicatio, alia major alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragijs.*

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentorum receptione.* 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa*, denotatur vna mensa, vnus lectus, non tamen vnum cubiculum, si habitent vt alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: §. 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Item nominatim denunciati, hoc est per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile. Lex. Humile. Res ignorata. Necessè.
Per *Vtile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritalis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consiliam, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur verbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet vnus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. *Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis, Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quam simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. *Interdictum est censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.*

11. Triplex est interdictum. Locale, Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. *Cessatio reducitur ad interdictum Est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesie*
pro.

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam: v.g. si Cœrus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor: L. 3, d. 19. Item ibidem & d. 18 v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum vna sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN.

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTRE- MÆ VNCTIONIS.

Congruè hoc Sacramentum dicitur
Extrema vnctio, quia ultimò eâ
ungitur homo. Primò ungitur in Ba-
ptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sa-
cerdotali ordinatione. Tandem in Extre-
ma vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est vnctio hominis
infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus
corporis facta, oleo per Episcopum consecrato
sub præscripta verborum forma, ad salutem
animæ, ac etiam corporis, si expedit divinitus
ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. in-
stituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum
Sacramento Pœnitentiæ, cum sit hujus
consummativum. Gonet in Manuali
Thomist: §. 1. De Extrema vnct.

Et

D
Et sic
Apo
Sakra
insti
dotes
zatis,
4.
idem
nis.

Ma
oleum
nedic
Fo
suam
Deum,
ne Pa
Ea
bus r
rum
Ne
Sakra
parti
tur ac
quias
untu

De EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos, oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis, conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est unctio.

Forma: *Per istam Sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctionibus repetitur, mutato partium ungendarum nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæc partiales unctiones & formæ ordinantur ad unum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

134. De EXTREMA VNCT.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subiectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuellem de Lublino, & Armillam, licet antea non perijissent; modò sint personæ, bonæ vitæ, secùs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis; in partibus vicinis ministretur. quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per potentiam.

rentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur, a-
mentibus a nativitate, pu-^{er}ois rationis
vfu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes vngenda.

8. Necessario vngendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesie etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem vngunt. Sed
renum vntio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observe: Sacerdotes non in pal-
ma, vbi Chrismate sunt vnti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam
vngi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis vngi.

236 *De EXTREMA VNCT:*

10 An vero inter partes vngendas necessario sit servandus ordo, negandum est. Sed quod utrumque organum sensus ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf. punc; 5. ex Naldo, vbi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, nares, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnã formã dicere. *Per istam vnctionem, & suã piissimã misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim
numc-

De EXTREMA VNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, scilicet diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quòd in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Eccle-

si,

ſia, per quod ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato, Mgr: in 4. diſt: 24.

3. Inſtitutus à Chriſto D. in vltima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè inſtitutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines inſtituti, vt potè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Eſt autem Ordo principaliter inſtitutus ad communem Eccleſiæ vtilitatem, & ad aliorum ſalutem, in quos ſpiritualis poteſtas exercenda. Eſt neceſſarius ſimpliciter toti Eccleſiæ & non cuiſlibet in particulari,

Materia, Forma, Miniſteri

5. Materia remota Ordinis eſt res quæ Ordinando traditur. Proxima, eſt talis rei traditio. Forma, ſunt verba ab Epifcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expreſſione.

6. Solus Epifcopus eſt Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter.

Conditiones,

7. 1. Confirmatio. 2. Prima tonſura.

ra. 3
Moru
proba
tur,
ta bo
ſic ſu
contel
gentia
dum,
9 T
ribus
diaco
tur int
10.
nes S
non S
cto,
confert
Festivi
tur ter
Sed pr
ri pote
11,
mni eſt
vel cap

ra. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas/ testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria,* si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura. 7. *Virtus bonitas,* hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio. 8. *Scientia,* 9. *Temporum interstitia.* Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.

10. *Tempus,* Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *Sitientes*, & Sabbatho *sancto*, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere *generalem ordinationem.* Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest. •

11. *Locus.* Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, *facellum,* vel *capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l. quæ atate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare. *Trid: sess: 23, c. 4. quoad omnes partes.*

Mino.

Minores
ingvam l
c: 11. &
on scientia
stendat,

In Subdi
entur, qu
nem exerc
aructio Tri
terero, si sa
u, cum al
munionem p
ge divinas
manus, &

Sacerdo
Scientiam,
utem doce
nistrantur.

Mortali
tert Ordin
dispensat.
honorique
4. Hac
men.

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l: c: 11. & addit. *Nemo ijs initiatur, quem
non scientia spes majoribus Ordinibus dignum
ostendat,*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordi-
nem exercendum pertinet, non sunt in-
structi. Trid: c: 13. & addit. *Sciunt maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v: g: Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrantur. Trid. l. c: cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno con-
ferunt Ordines, quia infideliter dona Dei
dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl. q: 36:
a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. imò. ignoti. 2o. bigami. 3to. neophyti. 4to. corpore vitiiati. 5to. de thoro illegitimo nati. 6to. servi. 7mo ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v. g. rutores. 8vo. homicidæ, quàmvis iustè occidant, v. g. carnifex, se vel alium mutilans. 9no. hermaphroditum, etiam si sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res sit notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinantur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cum omnes secundum S. Th. in 4. d. 24. q. 2. q. 1. 2. in O. characterè imprimunt.

22. Isti Ordines differunt inter se: alij enim

him sunt
& non Sa
is incumb
ri, quia h
tangere re
tatem & ad
Deo specia
Minore
illis incur
annexa, v
Divinum.
13. Maj
Diaconatu
Ostiarium
Acolythatu
14. Prin
go modo,
Ordines.
cum non h
ad Euchari
Imò ne
do, sed O
S. Th. in 4.
Suppl: q. 4

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Ostiariatus. Lectoratus. Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multò minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art. 2. in 0 & in 1. Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4. senti

Thomist. di. 51. Idem docetur de Papa-
tu. à fortiori, nec Archiepiscopatus,
Primatus, Metropolitatus, Patriarcha-
tus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitor Tonsura: Est professio qua-
dam vite spiritualis, per quam homo numera-
tur in Clerum, & fit capax beneficij Eccle-
siastici, a^oorumq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia an-
te omnes Ordines primò conferri solet,
Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capil-
li in summitate capitis admodum Coro-
næ, quæ significat perfectionem vitæ,
& quilibet dum tondetur, dicit: *Deus*
pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es
qui restitues, hereditatem meam mihi. Cath:
Rom.

18. Tondentur capilli ad significan-
dum, quòd sicut capilli, qui sunt pars
corporis supervacanea, tondentur, ita
anima Clerici debet contemnere res ex-
ternas & esse vacua curis humanis. Cath:
Rom: de Sacri: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonsu-
ram

D
m primò i
ne spine
ath: Rom

20. Est S
natus in O
indignos
ad Eucha
dum.

Ejus mate
roxina, e
m quibus
o vicem ge
m & ap
liqui pro
orma verò
rolatione
ster impi

21. Est p
Lectorem p
jus mater
am, proxi
piscopi, in

ram primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi : Cath: Rom: ibid.

Ostariatus.

20. Est *Spiritualis potestas*, per quam ordinatus in Ostarium, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi expellere, ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ; proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est *Spirituali potestas*, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere. Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio, Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & mate-

ria traditione character imprimitur.

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest dæmonem expellere, ne quempiam ab Eucharistie sumptione impediat. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materie traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vreculos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem vreculus, & candelabrum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vrecoli, secundum S. Th. in supple 3. p. q. 38. art. 5. ad 6, cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: sit enim preparatio materie. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Aco:

Acoly
nomi
lius

24
Subdia
ad con
parare.
patena
scopo
in quo
tione.

Op
gnata
traditi
à S. V
rum &
dum a

25.
am & a
vel ber
vnde v

Acolythus à caudatibri ministerio denominetur, non ideo fit quia principatius sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconatu potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus, cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character imprimitur.

Opatorius de Sacri Ordinis præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gabr. à S. Vinc. hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in collatione

Subdiaconatus.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem, v. De La Cruz de susp: n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda:

Diaconatus.

26. Est Spirituális potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio. Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sæ v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materię traditione character imprimitur.

Opat:

Opa
ter tra
gnat p
p. Aric
fection
Tem
erat n
apud G
tates c
D. in g
derem
mistar

27.
quod
tatem
dentia
Arce
potesta
Christi
Spiritu
rum, c
Ejus
& pat

Opat: de Sacra Ord: disp: 1. q: 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modo est apud Græcos. Unde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam v. Gonet in manuali Thomistarum de Sacra Ord: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicit quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D: Quia Presbyteratus definitus spiritualis potestas quæ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D: conficit. Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missæq; celebrandi in Nomine Domini.* In hujus prolatione & materia traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordine, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesie aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti & admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis proprius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant. &c

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere, Catechismus Romæ dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed

hic

hic a
jus
R
do J
quod
ctarn
A
ctori
legen
2: O
fidei
Ga
nesce
nim
31
meno
obfess
32.
gelium
ado. S
aqua a
parare

hic actus secundarius. Nam materia hujus Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitu: quod intellige extra Missam & dum noturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse predicare, intellige, recitative, legendo publice Prophetarum libros.

2: Officium Lectoris est catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

31: Est nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi:

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono vrecolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam parare.

L. 6

Off.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat, præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia ablucere. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Matutino Honilianam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium, quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione, dicitur sacras. 3. præesse, quâ ratione dicitur præful, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas. 4. prædicare,

re, q
Sacr
ratio
Vnde
ferre
(quo
care
Plur
de Sa
30
Vinc
diac
Minc
lo,
Qui
fata
refe

ti q
tate
eju
tali

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. s. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Unde in Pontificali hæc assignantur, Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Qpatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundùm aliquos, ait Gab: à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor

est:

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti. Beneficiati. Professi choro ad dicti & Moniales.

Effectus Ordinum?

39. Duo præsertim numerantur, sc. augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dantur sine Missa 3. dantur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus iniuriandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, in super cum casula, omiſſa Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. *Amictus* significat velum, quo Christi facies in domo Caiaphæ velata fuit à Ministris dicentibus: *propheta qui nobis Christe, quis te percussit.* Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisorie.

Cingulum quo *Alba* comprimitur significat primum ligamen, quo Iudæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit,

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram, quâ Christus duceadus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit, P. M. Casillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba* : puritatem. *Cingulum* re-pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-

scapula

tum, quo significatur extensio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem. quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistia, Ita S, Th: in supplem: 3. p: q, 40. a: 7. excepta utraque parenthesi

Significatio vestium Episcopaliū.

43. Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt *caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirotheca, annulus, baculus*, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: *Olericos ordinare, Virgines benedi-*

cere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Christus conficere vestes & vasa consecrare,

Vel per *caligas* significatur reſtitudo gressuum.

Per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per *succinctorium* quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per *tunicam* perseverantia, quia Ioseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per *Dalmaticam* largitas in operibus misericordiæ.

Per *Chirothecas* cautela. Per *Mitram* scientiæ vtriusque testamenti, vnde & duo cornua habet.

Per *baculum* cura pastoralis, quâ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, vnde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Per

Per anulum Sacramenta fidei, quâ Ec-
clesia desponsatur Christo. Episcopi enim
sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum
privilegiatæ potestatis, significat enim
torquem auream, quam solebant legitime
certantes accipere. Hæc S. Th. in
terrenis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INSTITUTIO.

Preambula Matrimonij sunt Spon-
salia, quæ sunt mutua futurorum nu-
ptiarum promissio: S. Th: in Suppl: q: 43
a: 1. Matrimonium verò secundum ra-
tionem contractus naturalis considera-
tum est legitima conjunctio maris & femine
in usum conjugij, individuan vite consuetu-
dinem retinens; Labat de Matrim. dub: 1.
q: 2.

Sed in ratione Sacramenti considera-
tum, est novæ legis Sacramentum à Christo.

B.

De MATRIMONIO 259

D. institutum causativum gratia unitiva. N. P. Salazar.

Gratia enim quæ In hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosca in Exam, approb, tit: 1. q, 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia conjungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christiani cum Ecclesia.

2. Iuxta varietatem temporum est varietate institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q, 42, a, 2. Institutum in quædam, sive loans 2. in Nuptijs; vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus conjunxit homo non separet.*

Differentia inter sponsalia & Matrimonium.
Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque; Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contractantes, vel corpora ipsorum.

Utiusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per natus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 42. a. 2. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem, vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesiæ*, vt pro veris conjugibus coram hominibus
 firis

fitis, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n: 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florenti in Decreto Unionis Armenorum. Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides, proles, Sacramentum; Fides, ne cum alijs conjuges misceantur. Proles, ut Christianè educetur. Sacramentum, ut Matrimonium non separetur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum. 2. remedium concupiscentiæ, 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Effectus

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia uni-

vnitiva, hoc est, gratia sanctificans, ve
importat mutuam concordiam, decen-
tem vsum Matrimonij moderando car-
nis concupiscentiam; familiæ pruden-
tem gubernationem, Christianam pro-
lis educationem, rerum domesticarum
diligentem curam, dispositionem, & fi-
delem dispensationem; Mosc. 2 p. Tyrocæ
artis Pœnit: J: 4. n: 25.

Banna.

9^a Antequam Matrimonium contrahatur,
ter à proprio contrahentium Parocho tribus
continuis diebus festis in Ecclesia inter Missa-
ram solennia, publice denuntietur, inter quos
Matrimonium contrahendum. Trid: Sess, 24:
cap. 1.

*Hæc faciant coniuges, vt rectè susci-
pant hoc Sacramentum.*

10^a 1. Careant impedimento, præci-
puè dirimente. 2. Careant peccato mor-
tali aliàs peccarent mortaliter sacrilegè.
3. Confiteantur & communicent, sed
hoc consilium. 4. devotè & reverenter
accedant, 5. habeant rectam intentio-
nem,

sem, & non contrahant libidinis causâ.

*In celebratione Matrimonii hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ
2. coram proprio Parocho, vel alio Sa-
cerdote de Parochi seu Ordinarij licen-
tia. 3. adsint saltem duo testes. 4. inter-
roget Parochus contrahentes, an velint
contrahere Matrimonium de presenti,
& notificetur de illorum mutuo consensu.
5. Parochus dicat hæc: *Ego vos con-
junga in Matrimonium, in Nomine Patris &c.*

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputa-
to nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter custo-
diat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, nec li-
cite contrahatur Matrimonium, val deum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tanquam invalidum,

14. Impedimenta tantùm impediētia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere vxorem, 1. occisio vxoris adulteræ propria authoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, vt scilicet contrahat cognationem cum propria vxore, s. publica pœnitentia. Sed hæc, iam non est in vsu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundùm dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n. 1 de Mat. Hoc impedimentum criminis, iuxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punët: 14. n. 11. non inducit mortale, etsi dispensatio non petatur.

16. Si quis dispensationem desiderat, adeat

adeat E
rùm
pensat
& Rel
Matr:

17.
simple
tum no

18.
tio, q
tur Ma
ab Ord
tur co
conste
liam c

19.
dia no
cam A
nia, &
tam Ci
bis inc
Inte
lennita
nedicti
solenni

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedimentibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuae & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n: uo. ex D: Antonino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, qua certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventus, usq; ad Festum Epiphaniae, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess. 24. c: 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

M

pec-

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: l. cit. n: 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v: g: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si

Si
Si P
Bapt
Hac f

23
re cu
gnete

Q
se lib

Qua

Quæ
tura

Est
vicer
trahe
gis. 2
occid
traha
ter e

*Si sis affinis, si sortè coire nequibis,
 Si Parochi, & duplicis desit presentia testis,
 Raptâq; sit mulier, nec parti reddita tute.
 Hac facienda vetant connubia, facta retractant.*

Error Persona

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
 re cum Catharina, & contrahit cum A-
 gnate &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans es-
 se liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & na-
 turalis.

Crimen.

Est quadruplex, 1. Si adulteri sibi in-
 vicem promiserunt de Matrimonio con-
 trahendo, post mortem alterius conju-
 gis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad
 occidendum conjugem, vt inter se con-
 trahant, & defacto occidunt: oritur in-
 ter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmissis adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interueniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris, 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alteram conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsequutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n: 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis,

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v: g. mortis, vel notabilis verberationis; & si tunc interius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensûs, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias; in fœmina minor metus requiritur.

Ordo

v. g.
byter

Id est
conclu
traher
oris;

Ex
quis
nalita
sang
iple
Hæc
prim

Id
carne
bent
dunt
affini
trimo
quid

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur. vt si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitatis tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum,

sum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia cœundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duorum
testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est, in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consules, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quod si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio iudicis docere, sive eam
in uxorem ducat cessante raptu & liberta-
ti restituendo, sive non. Trid: sess, 24.
cap:6.

Nota, raptum tunc propriè commit-
ti, quando mulier vi rapitur ad Matri-
monium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causâ libidi-
nis, Sanchez, Et declaravit Sacra Con-
grega-

grega-

v. Imp

Ha

Dei P

pra su

ralu

X

De MATRIMONIO

271

gregatio, quam insinuat Summa Di-
v. *Impedimenta Matrimonij*. n. 22.

Hæc duo Opuscula, scilicet, de decem
Dei Præceptis, & Sacramentis, desum-
pta sunt ex Opusculis Sententiarum Mo-
ralium proprio labore compositarum.

Hæc subsint infallibili iudicio

S. Matris Ecclesiæ. •

Errat

Errata sic corrige.

christallus,
De fide libus
maximè
non au dicitur
venereris

apeenda
Præcipatio
alinâ

Abagaro
arreptios
spâiula
imbiba

traditur tempora-
lis

judicijs
de

principium
baptizo
verbus

falsus
pertinet

a. 2. q. q. 1. 2.

peccant
proprius

crystallus. 27.

De fidelibus, 30.

maximè 45.

non autem dicitur. 47

venereris. 55.

aperienda. 81.

Præcipatio. 84.

alienâ. 88.

Abagaro. 109.

arreptios, 117.

spatula, 118.

imbibita. 123.

traditur res tempora-
lis 142.

indicijs, 152.

die 154.

principium. 156.

baptizato 185.

verbus. 190.

falsus 191.

pertinet. 241.

q. 1. a. 2. q. 2. 242.

peccant. 241.

proprius. 250.

Cætera corrigat benevolus Lector.

o.

ur.47

41

mpora

6.

245

070

- 14 de octava pg p 23
de Jan
- 15 de octava
- 19 S. Loman & Ch. sans octe
- 20 - octava - Corps 52
- 21 S. Alamy, Sainge de l'oy
leguay Sabite de Aliss. Giff
- 22 S. Bonifac. 109 de
C. de Cojour

20
10
00
10
10
10

